

An aerial photograph of a village built on a hillside. The houses are clustered together, with a prominent church tower in the center. The surrounding area is filled with trees, some of which are bare, suggesting an autumn or winter setting. The sky is blue with some clouds.

Το ψηλότερο μπαλκόνι

Κείμενο: **Θεόφιλος Δ. Μπασγιουράκης**
Φωτογραφίες: **Μιχάλης Πόρναλης**

An aerial photograph of a village built on a hillside. The houses are made of stone and are scattered across the slope. The trees are mostly bare, suggesting autumn or winter. The sky is clear and blue.

του Παχασητικού

ΑΪ-ΓΙΩΡΓΗΣ

ΠΗΛΙΟΥ

Θ

έλω να μου υποδείξεις ένα από τα πιο γραφικά αλλά και λιγότερο γνωστά χωριά του Πηλίου. Ξέρεις κανένα που να συνδυάζει και τα δυο αυτά χαρακτηριστικά; ρωτάω μια μέρα στο τηλέφωνο, τον Κυριάκο Παπαγεωργίου από τον Βόλο. Σύντροφος ταξιδευτής σε μερικές από τις ωραιότερες περιπλανήσεις μας στην Ελλάδα, ο Κυριάκος σκέφτεται για λίγο κι ύστερα απαντάει:

-Υπάρχουν αρκετά, το πρώτο όμως που έρχεται στο νου μου είναι ο Αϊ-Γιώργης της "Νηλείας".

Επιστρατεύω τις γεωγραφικές μου γνώσεις για το Πήλιο, περνούν από τα μάτια μου εικόνες των πασίγνωστων Πηλιορείτικων χωριών, καμιά όμως δεν με παραπέμπει στον Αϊ-Γιώργη.

-Είναι έξω από τις πολυσύχναστες οδικές αρτηρίες του Πηλίου, με προλαβαίνει ο Κυριάκος, ακόμα κι οι Βολιώτες, μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισαν να τον ανακαλύπτουν. Είν' ένας τόπος εκπληκτικός, ανέγγιχτος ακόμα από τον μαζικό τουρισμό, με την επιβλητικότερη θέα προς τον Παγασητικό κόλπο. Θα σας ενθουσιάσει από κάθε άποψη, θα γίνει η αγαπημένη σας γωνιά, καταλήγει ο φίλος μας.

Αυτά τα τελευταία λόγια του Κυριάκου εισβάλλουν βασανιστικά στη σκέψη μας, επισκιάζουν κάθε άλλη ταξιδιωτική προτεραιότητα. Άλλωστε εδώ και πολύ καιρό έχουμε τεράστια εμπιστοσύνη στις απόψεις και στην κρίση του φίλου

μας. Το ταξίδι αποφασίζεται μέσα στο χειμώνα, είναι αδύνατο να περιμένουμε ως την άνοιξη...

"Αρχοντικό του Τζώρτζη", λίγο πιο πάνω από την κεντρική πλατεία του Αϊ-Γιώργη. Είναι ένα εντυπωσιακό νεοκλασικό τριώροφο του 1882, που μετά την ανακαίνισή του, χρησιμοποιείται ως ξενώνας υψηλού επιπέδου. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Χτισμένα σε υψόμετρο από 550-700 περίπου μέτρα ο Αϊ-Γιώργης, καλύπτεται κάθε

χειμώνα από παχύ στρώμα χιονιού, που σε χρόνους αλλοτινούς ξεπερνούσε το ένα μέτρο.

ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Πολύ καλά διατηρημένο νεοκλασικό σπίτι .

Παλιό τριώροφο αρχοντικό του Γ. Τζώρτζη, προορίζεται να στεγάσει το Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας του Δήμου Μηλεών. Από τους σεισμούς του 1955 έχει υφουστεί σοβαρές φθορές και χρειάζεται επείγουσα αποκατάσταση.(δεξιά) ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΑΪ-ΓΙΩΡΓΗ

Μόλις δέκα χιλιόμετρα ανατολικά του Βόλου εγκαταλείπουμε το παραθαλάσσιο οδικό δίκτυο και, στο ύψος των Κάτω Λεχωνίων, παίρνουμε τις ανηφορίες. Πριν καλά-καλά το καταλάβουμε, βρισκόμαστε στα Άνω Λεχώνια, με τα στενά σοκάκια και τα καλντερίμια τους, όμορφα παλιά σπίτια και αυλές, ατμόσφαιρα μιας άλλης εποχής, που μόνο στο Πήλιο νιώθει κανείς τόσο αυθεντική, τόσο αρχοντική.

Στενεύει ο δρόμος, μπαίνουμε σ' ένα φαράγγι σκιερό, με πανύψηλα δέντρα και πελώρια θεαματικά βράχια, που ορθώνονται προστατευτικά στη δυτική πλευρά του φαραγγιού. Στο βάθος της ρεματιάς το νερό κυλάει βουερό, σ' ελάχιστη απόσταση από τη θάλασσα, το ορεινό Πηλιορείτικο τοπίο ξεδιπλώνεται μπροστά μας σ' όλη του την συναρπαστικότητα. Αφήνουμε στ' αριστερά μας τον Άγιο Βλάσσιο και...κάθε έννοια ευθείας και ευρυχωρίας δρόμου εξαφανίζεται. Στην αρχή

δυσανασχετούμε, μόνο για λίγο όμως. Έτσι είναι το Πήλιο, τόπος θεϊκός μα δύσκολος, απευθύνεται μόνο σε πραγματικούς ταξιδευτές, εραστές της αυτοκίνησης.

Κρατάει μόλις δέκα λεπτά το στριφογύρισμα του δρόμου πάνω από τον Αϊ-Βλάσση. Οι κλίσεις ημερεύουν, οι στροφές αραιώνουν κι ο Αϊ Γιώργης προβάλλει απέναντί μας, γαντζωμένος στις πλαγιές του. Γράφει ο **Κώστας Λιάπης** στο μνημειώδες έργο του με τίτλο: Ο "**μεγάλος Αϊ-Γιώργης**".

Η αμφιθεατρική πολεοδομική του διάταξη μέσα σ' ένα καταπράσινο και κατάρρυτο τοπίο, ο μεσημβρινός προσανατολισμός του και το άποπτο (υψηλό) και ευάερο της θέσης του, καθιστούν τον Αϊ-Γιώργη ένα από τα ωραιότερα - αν όχι το κάλλιστο από πλευράς φυσικών καλλονών - πηλιορείτικα χωριά.

Διασχίζουμε αργά τον κεντρικό δρόμο, η κίνηση την ώρα αυτή του χειμωνιατικού πρωινού είναι ανύπαρκτη, περνούν από τα μάτια μας οι πρώτες εικόνες του Αϊ-Γιώργη, σπίτια παλιά, με στυλ και χαρακτήρα, βρύσες

και καλντερίμια, αρχοντικά έξοχα διατηρημένα αλλά και ερειπωμένα.

Αφήνουμε το αυτοκίνητο στο κέντρο του χωριού και παίρνουμε στην τύχη ένα φαρδύ καλντερίμι. Είναι σε άψογη κατάσταση με όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά της στιβαρής κατασκευής - των παλιών μαστόρων, είναι όμως χορταριασμένο, ένα φαινόμενο που σπάνια έχουμε συναντήσει σε Πηλιορείτικο χωριό και το αποδίδουμε στην αραιή του χρήση.

Φθάνουμε στα ανατολικά ψηλώματα του χωριού, η θέα του Αϊ-Γιώργη και του Παγασητικού γίνεται όλο και ωραιότερη, αντιλαμβανόμαστε απόλυτα την τοπογραφία αλλά και την φιλοσοφία κτίσης του οικισμού.

Αναφέρει σχετικά ο Κ. Λιάπης:

"Από τα πυκνά δομημένα ορεινά χωριά του Δυτικού Πηλίου ο Αϊ-Γιώργης απλώνεται αμφιθεατρικά ανάμεσα σε δυο μεγάλες ράχες: τη ράχη του "Ουρανού" και της... "Ράχης" από βορειοανατολικά και τη ράχη του "Αϊ-Λιά" και της "Παναγίας" από βορειοδυτικά. Αυτή η κτιριακή διάταξη του χωριού, καθώς μάλιστα είναι κλιμακωτή κι έχει μεσημβρινό προσανατολισμό, του παρέχει ασφάλεια από τους δυνατούς βορειοανατολικούς και βορειοδυτικούς ανέμους (γρεγολεβάντη και μαϊστρο), ενώ παράλληλα του εξασφαλίζει λιγότερες ώρες έκθεσης κάτω απ' τον καυτό καλοκαιρινό ήλιο.

Πιο αναλυτικά, ο χώρος όπου εκτείνεται το χωριό, χαρακώνεται από βορρά προς νότο, από τρεις κυρίως μικρούς χειμάρρους, απ' τους οποίους μεγαλύτερος είναι ο μεσαίος, που είναι γνωστός σαν "Ρέμα του Αϊ-Θανάση". Οι μικροί αυτοί χειμάρροι ανταμώνουν κάτω από τα νοτιότερα σπίτια του χωριού και συνεχίζουν το δρόμο τους για τη θάλασσα σε κοινή κοίτη, που είναι και το φυσικό όριο ανάμεσα στις κοινότητες του Αϊ-Γιώργη και του Αϊ-Βλάση.

Πολοδομικά ο Αϊ-Γιώργης διαιρείται σε τέσσερις συνοικίες: στην κεντρική του Αϊ-Γιώργη, στην πάνω συνοικία του Αϊ-Θανάση, στην ανατολική της Ράχης και στη δυτική της Παναγίας. Έτσι στο σύνολό του ο οικισμός ανήκε όπως και τα περισσότερα χωριά του Πηλίου, στον "απλό" ή "μονόκεντρο" πολεοδομικό τύπο, με κεντρικό πυρήνα την πλατεία, όπου και το γνωστό "παζάρ" και γύρω τη μάζα των σπιτιών και των τεσσάρων μαχαλάδων του χωριού,

Πρόσοψη παλιού νεοκλασικού σπιτιού διακοσμημένη με τα ζωηρά χρώματα του φθινοπώρου. Λεπτομέρεια κοινοδόχρανου με γλυπτό κεφαλής. (αριστερά)

ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

στους οποίους οδηγούσαν τέσσερα βασικά καλντερίμια, που ξεκινούσαν ακτινωτά από την πλατεία. Σήμερα τα δυο από τα τέσσερα αυτά βασικά καλντερίμια έδωσαν απ' τη δεκαετία του '50 τη θέση τους στον κεντρικό δρόμο, που κόβει ουσιαστικά το χωριό στα δύο, διασχίζοντάς το κατά πλάτος σε συνολική απόσταση 1300 μέτρων.

Ο φίλος μας ο Κυριάκος ξεκινάει από το Βόλο κι έρχεται να μας συναντήσει. Μαζί του αρχίζει μια δεύτερη περιήγηση μέσα στο χωριό. Αρχικά ανηφορίζουμε το θαυμάσιο καλντερίμι πλάι στο κεντρικό ρέμα του Αϊ-Θανάση, που είναι κυκλωμένο από πανύψηλα πλατάνια κι εξαιτίας του άνυδρου φετινού χειμώνα έχει στην κοίτη του ελάχιστο νερό. Πιο ψηλά το καλντερίμι διχάζεται. Προς τα ανατολικά οδηγεί στη συνοικία του Αγίου Αθανασίου, ενώ προς τα δυτικά περνάει πάνω από ένα πέτρινο μονότοξο γεφύρι, φτιαγμένο από Ζουπανιώτες μαστόρους.

Αρχικά βαδίζουμε προς τα ανατολικά. Εδώ δεσπόζει η **Εκκλησία του Αϊ-Θανάση**, που έδωσε το όνομά της σ' αυτή τη συνοικία του

Η εκκλησία του Αἱ-Θανάση

στον ομώνυμο μαχαλά του χωριού είναι μια τρίκλιτη βασιλική, με διαστάσεις 18X14μ. με πλακοσκέπαστη δίριχτη στέγη και χτίσιμο ισοδομικό και αρμολογημένο, όπως και οι περισσότερες εκκλησίες που έχτισε ο μαστρο-Δήμος Ζηπανιώτης.

χωριού. Στο σημείο αυτό το υψόμετρο πλησιάζει τα 700 μέτρα, τα σπίτια είναι χτισμένα μέσα στο πράσινο, είναι μια από τις ωραιότερες τοποθεσίες του Αἱ-Γιώργη.

Η εκκλησία του Αἱ-Θανάση, έργο του ξακουστού λαϊκού αρχιτέκτονα Δήμου Ζηπανιώτη, παραδόθηκε την 1η Αυγούστου του 1795 και είναι η πρώτη εκκλησία που έχτισε στο Πήλιο ο μαστρο-Δήμος, όταν κατέβηκε με την κομπανία του από το Ζουπάνι της Δυτικής Μακεδονίας (το σημερινό Πεντάλοφο). Ο ναός είχε τέτοια γερή κατασκευή, που αν και πυρπολήθηκε από τους τούρκους κατά την Επανάσταση, ανακαινίσθηκε στα ίδια τείχη μετά το 1840 και έκτοτε παραμένει σχεδόν αβλαβής, ακόμη και μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1955. Πολύ αξιόλογη είναι και η εξωτερική διακόσμηση του ναού με τρία ανάγλυφα του γλύπτη Μίλιου ενώ στο εσωτερικό δεσπόζει το ξύλινο τέμπλο που φιλοτέχνησε

το 1872 ο ντόπιος ταγιαδόρος Απόστολος Αθανασόπουλος.

Μετά τον Αἱ-Θανάση περνάμε πάνω από το μονότοξο γεφύρι, συνεχίζουμε την περιπλάνησή μας στις βορειοδυτικές πλαγιές του Αἱ-Γιώργη. Το καλντερίμι εξακολουθεί ν' ανηφορίζει, περίτεχνο και αναλλοίωτο στο πέρασμα του χρόνου. Σταματάμε για λίγο δίπλα σ' ένα σπίτι έρημο κι εγκαταλελειμμένο. Είν' ένα αρχοντικό του 1874, που σε πείσμα της φθοράς του χρόνου και της απονιάς των ανθρώπων, κρατιέται ακόμα όρθιο στη θέση του.

Πλησιάζει μεσημέρι. Είναι η ώρα που στην περιοχή του Πηλίου και του Βόλου ζωντανεύουν τα τσιπουράδικα. Εκατοντάδες μαγαζάκια στενά και γραφικά τα περισσότερα, γερμίζουν ασφυκτικά ως αργά το απόγευμα. Είναι μια παράδοση, που πολλά χρόνια τώρα διατηρείται αναλλοίωτη, με χαρακτηριστικά

και ιδιαιτερότητες, που δεν ισχύουν σε κανένα μέρος της Ελλάδας. Εδώ απλά παραγγέλεις το караφάκι σου. Όλα τα υπόλοιπα, δηλαδή τη σειρά και την ποικιλία των μεζέδων, τα αναλαμβάνει το μαγαζί. Είν' ένα ολόκληρο τελετουργικό, ποτέ δεν ξέρεις τι μεζές θα συνοδεύσει το επόμενο караφάκι. Κι ενώ ψυχολογικά είμαστε ήδη έτοιμοι να συμμετάσχουμε στην τοπική παράδοση, ο Κυριάκος ορίζει άλλες προτεραιότητες.

-Λέω ν' ανεβούμε δυο λεπτά στο ξωκλήσι του Αϊ-Λια, ύστερα η μέρα είναι δική μας, προτείνει ο φίλος μας κι αρχίζει πρώτος ν' ανηφορίζει. Έξω από τα τελευταία σπίτια του χωριού το καλντερίμι δίνει τη θέση του σ' ένα καλογραμμένο μονοπάτι, που ελίσσεται ανάμεσα από κέδρα, βαλανιδιές και καστανιές.

Σε λιγότερο από 10 λεπτά βρισκόμαστε στον αυχένα του Αϊ-Λιά, σε υψόμετρο περίπου 750 μέτρων.

Ο **Αϊ-Λιάς** είναι το μοναδικό ξωκλήσι του χωριού, "εις θέσιν γοητευτικήν και περιβλεπτον, υπό την σκιάν πλατανώνος", όπως σημειώνει ο αϊγιωργίτης λόγιος **Γ. Παπούλιας**. Σύμφωνα με τον Κ. Λιάπη "ο Αϊ-Λιάς είναι μια μικρή λιθόκτιστη και πλακοσκέπαστη μονόκλιτη βασιλική, διαστάσεων 10.20 X 5 μ., που αποτελεί μια λευκή πινελιά μέσα στον καταπράσινο περίγυρο του βουνού, καθώς οι τοίχοι του είναι επιχρισμένοι με σοβά κι ασβεστωμένοι. Για την παλιότερη ιστορία αυτού του ταπεινού θρησκευτικού χτισματος δεν υπάρχει καμιά έγκυρη πληροφορία, το πιθανότερο πάντως είναι, πως τούτο το ξωκλήσι δεν πρέπει να είναι παλιό".

Στα βόρεια - βορειοδυτικά του αυχένα του Αϊ-Λιά ανοίγει σαν τεράστια χοάνη η χαράδρα του **Αγίου Λαυρεντίου**. Είναι η μεγαλύτερη και θεαματικότερη του μεσημβρινού Πηλίου και κάπου εδώ κατά τον θρύλο υπήρχε η σπηλιά του Κένταυρου Χείρωνα. Η χαράδρα ξεκινάει από τον βράχο "Μοναστήρι", λίγο δυτικότερα της κορυφής Σχιντζουράβλι και καταλήγει στο ρέμα του "Βρύχωνα" στα Λεχώνια, με διεύθυνση από ανατολή προς δύση. Η χαράδρα του Αγίου Λαυρεντίου έχει τα περισσότερα νερά από κάθε άλλη χαράδρα στο νότιο τμήμα του Πηλίου και σ' αυτήν συμβάλλει το ρέμα της "Κουφάλας", που περνάει από την τοποθεσία "Παλιόκαστρο". Εκεί κατά τους θρύλους υπήρχε φρούριο, που έζωνε τον σημερινό οικισμό του Παλιόκαστρου, πάνω από τα Λεχώνια.

Μια από τις ωραιότερες τοποθεσίες της

περιοχής είναι η ονομαστή "**Κρομμύδα**", που βρίσκεται σε υψόμετρο 850 μέτρων στις παρυφές του κώνου της κορυφής Σχιντζουράβλι. Από τη θέση αυτή που είναι κατάρρυτη από άφθονα πηγαία νερά και απέχει 30' με τα πόδια από τον Αϊ-Γιώργη, τροφοδοτείται η ευρύτερη περιοχή του Αϊ-Γιώργη και της Γατζέας.

Συνεχίζουμε το οδοιπορικό μας μετά τον Αϊ-Λιά σ' έναν πολύ καλό χωματόδρομο με κατεύθυνση νοτιοδυτική. Το έδαφος είναι καλυμμένο με πλούσια μακία βλάστηση, πουρνάρια, κέδρα, σπάρτα και λαδανιές.

Κάποια στιγμή ο Κυριάκος σταματάει. Βρισκόμαστε ψηλά πάνω από το δυτικό τμήμα του Αϊ-Γιώργη. Διακόσια μέτρα παρακάτω το χωριό προβάλλει ηλιόλουστο και πανέμορφο. Έχουμε στην ουσία ολοκληρώσει σε μια περίπου ώρα μια μεγάλη κυκλική διαδρομή έξω από το χωριό, με κατεύθυνση αρχικά βορειοανατολική και στη συνέχεια βόρεια, βορειοδυτική και δυτική. Η θέα από την τοποθεσία αυτή είναι εκπληκτική προς κάθε σημείο του ορίζοντα.

-Ας ολοκληρώσουμε λοιπόν από δω την γεωγραφική σας ενημέρωση λέει ο Κυριάκος. Στο βάθος του ορίζοντα στα νοτιοανατολικά ξεχωρίζει ένας μοναχικός κώνος. Είναι η Δίρφη, η ψηλότερη κορυφή της Εύβοιας. Αν και το υψόμετρό της δεν υπερβαίνει τα 1743 μέτρα, δείχνει από μακριά πολύ ψηλότερη, ίσως γιατί οι παραπλήσιες εδαφικές εξάρσεις είναι πολύ χαμηλότερες. Λίγο δεξιότερα, όλος ο νότιος ορίζοντας καταλαμβάνεται από το όρος Τισσαίο και το νησί του Τρίκερι, ενώ ακριβώς από πίσω είναι η βόρεια Εύβοια με την κορυφή Τέλεθρο. Στον νοτιοδυτικό - δυτικό ορίζοντα, πίσω από τον Παγασητικό κόλπο διακρίνουμε την οροσειρά της Όθρυος με το δικόρυφο της, το Γερακοβούνι με ύψος 1746 μέτρα και την Πήλιουρα με 1660 μέτρα. Στους πρόποδες αυτής της δεύτερης κορυφής έγινε τον Φεβρουάριο του '93 το φοβερό αεροπορικό δυστύχημα με την συντριβή του C 130.

Για λίγο οι μνήμες όλων μας γυρίζουν στο παρελθόν, στις τραγικές εκείνες στιγμές, που είχαν τότε συγκλονίσει το πανελλήνιο. Ύστερα κατηφορίζουμε αργά προς την **Εκκλησία της Παναγίας**. Γαληνεύει η ψυχή μας στο ειρηνικό περιβάλλον του αυλόγυρου της εκκλησίας, τα μάτια μας εξακολουθούν ν' απολαμβάνουν το υπερθέαμα του Παγασητικού, μακριά ως το στόμιό του.

Είναι πολύ όμορφη η εκκλησία της Παναγίας,

έτσι καθώς είναι χτισμένη στα 1742, φέρει πάνω της τη γοητεία των αιώνων. Πετρόχτιστη και πλακοσκεπέαστη, είναι μια τρίκλιτη βασιλική με εξωτερικές διαστάσεις 20.20 X 11.60 μέτρων. Το δάπεδό της είναι κι αυτό στρωμένο με χοντρές πηλιορείτικες πλάκες, ενώ το ταβάνι είναι ξύλινο με παράλληλες τραβέρσες και έχει στο κέντρο την εικόνα του Παντοκράτορα. Κι αυτή η εκκλησία κήκε από τους τούρκους κατά την Επανάσταση και ανακαινίσθηκε το 1835. Οι φορητές εικόνες του ξύλινου τέμπλου ανάγονται σε χρονολογίες μετά το 1835 και είναι ως επί το πλείστον έργα άγνωστων αγιογράφων. Μνημειακό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δυο κτητορικές επιγραφές, που σώζονται εγχάρακτες σε ισάριθμες πλάκες στη δυτική πλευρά της εκκλησίας και πιστοποιούν ως ημερομηνία κτίσης

ΚΩΣΤΑΣ ΛΙΑΠΗΣ ΞΕΝΑΓΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Η χειμωνιάτικη μέρα προχωράει, όσο περνάει η ώρα το φως του ήλιου γίνεται γλυκύτερο. Έτσι καθώς τριγυρνάμε απ' το πρωί στον Αϊ-Γιώργη, οι εικόνες του αλλάζουν συνεχώς, σκιά και φως μετατοπίζονται αδιάκοπα. Κάποια σημεία, που πριν λίγες ώρες είχαμε προσπεράσει αδιάφορα, βγαίνουν τώρα στο φως, αναδεικνύονται, αποκτούν άλλη διάσταση κι αξία. Πού ήταν το πρωί αυτό το λιθανάγλυφο; Πού ήταν κρυμμένο το σιδερένιο καγκελάκι; Κι αυτή την εγχάρακτη χρονολογία κτίσης του παλιού αρχοντικού, πώς δεν την είδαμε;

Δεν είναι εύκολο με μακρινές ματιές να γνωρίσει κανείς σε βάθος έναν τόπο. Κι ούτε μπορεί ν' ανακαλύψει από μόνος του, όλα όσα γνωρίζει ένας ντόπιος. Πολύ περισσότερο όταν αυτός ο ντόπιος είναι λόγιος, που αφιέρωσε πολλά χρόνια απ' τη ζωή του στη σπουδή και αναδίφηση αρχείων και πηγών. Είναι ο **Κώστας Λιάπης**, δάσκαλος, ερευνητής και συγγραφέας του Πηλίου και της ιδιαίτερης πατρίδας του, του Αϊ-Γιώργη.

Το ίδιο βράδυ μας δέχεται στο σπίτι του, στην Κάτω Γατζέα. Από τα πρώτα κιόλας βήματα στο εσωτερικό νιώθουμε τη ζεστασιά του ξύλου, την έξοχη αισθητική των παλιών πηλιορείτικων αρχοντικών στο δάπεδο,

την 9ην Ιουνίου 1742. Χάρη στην εξαιρετικά ισχυρή κατασκευή της η εκκλησία της Παναγίας - όπως άλλωστε και του Αγίου Αθανασίου - κατάφερε να εξέλθει αλώβητη από τον καταστρεπτικό σεισμό του 1955, κάτι που δεν συνέβη με τον κεντρικό ναό του Αγίου Γεωργίου, που μεταβλήθηκε σε ερείπια...

στις πόρτες, στα ταβάνια, σε κάθε λεπτομέρεια. Λίγο αργότερα, στο μεγάλο καθιστικό του δευτέρου ορόφου, εισχωρούμε στα άδυτα του Λιάπη, στη βιβλιοθήκη του.

Για κάθε άνθρωπο του πνεύματος η βιβλιοθήκη είν' ένας χώρος ιερός, ένα πραγματικό εργαστήρι του νου και της ψυχής του. Περι-

Το εξωκκλήσι του Αϊ-Λια είναι μια λενκή απέροκτη παρουσία στον ομώνυμο ειδυλλιακό αυχένα στα Β.Α. του Αϊ-Γιώργη. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Η εκκλησία της Παναγίας στην ομώνυμη δυτική συνοικία του χωριού. Η κεντρική θύρα του ναού βρισκεται στο μέσο της νότιας πλευράς, πάνω δε από το μαρμάρινο και σκαλισμένο με δύο συμμετρικά γραμμικά σχέδια υπέρθυρό της, σώζεται η αγιογραφία που εικονίζει την κοίμηση της Θεοτόκου μέσα σε ημικυκλικό πλαίσιο. (δεξιά)

18

φέρω τα μάτια μου στους τοίχους, στα ράφια, στις παλιές σπάνιες εκδόσεις, σ' όλη αυτή τη συσσωρευμένη σοφία. Κι ύστερα παρατηρώ το Λιάπη, έτσι όπως είναι καθισμένος δίπλα μας και μας μιλάει. Και σκέφτομαι με δέος, πόσα χρόνια, πόσες ατέλειωτες ώρες σπουδής και έρευνας χρειάστηκαν, για να μπορεί να μας μιλάει απόψε για το Πήλιο και τον Αϊ-Γιώργη, για το παρελθόν και την ιστορία του τόπου του. Μια ιστορία, που δεν τη συνάντησε καταγραμμένη συστηματικά σε κάποιο βιβλίο, για να την αποστηθίσει. Μα χρειάστηκε να την αναζητήσει και να την

ανασυνθέσει μετά από μακροχρόνια συγκριτική αξιολόγηση χιλιάδων τυπωμένων σελίδων και παλιών χειρόγραφων, μέσα από θρύλους, μνήμες και διηγήσεις των παλιών, μέσα από προσωπική έρευνα σε εκκλησίες και μοναστήρια, σε ξεχασμένα καλντερίμια και σιωπηλούς νερόμυλους, σε παλιές επιγραφές, εικόνες και ερείπια...

Μοιάζει με παραμύθι η ιστορία του Αϊ-Γιώργη, αφού, όπως στα παραμύθια, ξεκίνησε κι αυτή "μια φορά κι έναν καιρό", κανείς δεν μπορεί με βεβαιότητα να μιλήσει για τις ρίζες του χωριού. Τούτο οφείλεται στο γεγονός, ότι απουσιάζουν

Στα Β.Α. του αυχένα του Αϊ-Λιά υψώνεται η κορυφή 'Σχιντζουράβλι'. Κατάφυτη από οξιές και με υψόμετρο 1451 μ. είναι η πέμπτη υψηλότερη του Πυλίου μετά τις κορυφές 'Πουριανός Στάνρος', 'Πλιασίδι' και 'Αγροϊόλενκες' ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Με τα άφθονα φυλλοβόλα δέντρα-πλατάνια, καστανιές, βελανιδιές - η φθινοπωρινή φύση του Αϊ-Γιώργη προσφέρει θαυμάσιες εικόνες στον επισκέπτη.

εντελώς οι επίσημες γραπτές πηγές, που θα μπορούσαν να μας διαφωτίσουν για την ιστορική αφετηρία του. Κάθε παλιό έγγραφο, κάθε κτητορική επιγραφή σπιτιού, καταστράφηκε με την πυρπόληση του Αϊ-Γιώργη, το 1823 από τους Τούρκους.

"Αδίκαια αναζητώ τα σχετικά με τη γέννηση του χωριού μου αποδεικτικά στοιχεία", μας λέει ο Κώστας Λιάπης. "Η παλιότερη κτητορική επιγραφή που έχω επισημάνει είναι του ναού του Αϊ-Γιώργη, στα 1701, ενώ τα έγγραφα που έχω

στη διάθεσή μου, δεν πάνε πίσω από το 1755, κι είναι απορίας άξιο πως γλύτωσαν κι αυτά, όταν το χωριό πυρπολήθηκε στα 1823 απ' άκρη σ' άκρη. Αυτή ωστόσο η έλλειψη παλιότερων στοιχείων, δεν σημαίνει απαραίτητα και ανυπαρξία του Αϊ-Γιώργη στα προ του 1700 χρόνια. Έτσι, συνδυάζοντας κάποια στοιχεία, όπως τις ενθυμήσεις που αποθησαύρισε ο λόγιος και μοναχός Ζωσιμάς Εσφιγμενίτης στο "Ημερολόγιον η Φήμη", καθώς και την φορολογική κατάταξη των πηλιορείτικων

χωριών πριν απ' το 1614 από τους Τούρκους σε "βακούφια" και "χάσια", είναι φανερό πως ο Αϊ-Γιώργης είναι ήδη συγκροτημένος ως χωριό, τουλάχιστον από τις αρχές του 17ου αιώνα. Οι πρώτοι βέβαια οικιστές, που όμως δεν αποτελούσαν οργανωμένη κοινωνία, πρέπει να εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Αϊ-Γιώργη πολύ νωρίτερα, πιθανότατα κατά τη διάρκεια του 15ου αιώνα. Οι οικιστές αυτοί ήταν κάποιες φάρες κυρίως σαρακατσαναίων κτηνοτρόφων, που προέρχονταν από τη Δυτική Θεσσαλία και την Ήπειρο, και εγκαταστάθηκαν στη μεγάλη και δασωμένη τότε περιοχή του Αϊ-Γιώργη, με αποκλειστική ασχολία τους την κτηνοτροφία. Οι παλιότερες τούτες φάρες μαζί με τις κολιγικές οικογένειες του μοναστηριού των Ταξιάρχων, αποτέλεσαν τη "μαγιά" για την οικοδομική συγκρότηση και την εξέλιξη του Αϊ-Γιώργη σε αυτόνομη διοικητική κοινότητα.

Προχωράει στο αρχοντόσπιτο του Λιάπη η χειμωνιάτικη βραδιά, με την ίδια γαλήνη που ξετυλίγονται κι οι διηγήσεις του, πρώτα για την "βρεφική" και "νηπιακή" κι αργότερα για την "παιδική" κι "εφηβική" ηλικία του χωριού. Χρόνο με το χρόνο ο Αϊ-Γιώργης μεγαλώνει, συρρέουν σιγά - σιγά κι άλλοι μετανάστες, διωγμένοι από τη Βόρεια Ήπειρο και τη Μοσχόπολη, τη Θεσσαλία και τα Άγραφα. Θεωρείται πια ο Αϊ-Γιώργης ένα απ' τα μεγαλύτερα πηλιορείτικα βακούφια, με τα προνόμιά του και την αυτοδιοίκησή του από τους "γέροντες". Λόγω αυτής της ανάπτυξής του το χωριό αποκτά δημοσιονομικό ενδιαφέρον για τους Τούρκους, δεν είναι όμως πάντα δυνατή η πληρωμή της φορολογίας. Έτσι μια χρονιά, στα 1680 ή 1685, η φορολογία είναι βαριά και άδικη, οι Αγιοργείτες στέλνουν μια αντιπροσωπεία στο Μεγάλο Βεζύρη για να βρουν το δίκιο τους. Στην αντιπροσωπεία ξεχωρίζει για το ήθος και την προσωπικότητά του ο **Σταμάτιος**. Μάταια ο Μεγάλος Βεζύρης προσπαθεί, άλλοτε με ταξίματα κι άλλοτε με φοβέρες, να τον κάνει ν' αλλάξει οπιστήσει. Ο Σταμάτιος παραμένει ακλόνητος και προτιμάει να πληρώσει την πίστη του στο Χριστό με τη ζωή του. Η μνήμη αυτού του σημαντικού Αγιοργείτη Νεομάρτυρα γιορτάζεται από την εκκλησία μας την πρώτη Κυριακή μετά τις 16 Αυγούστου.

Η παρουσία της πέτρας σε γεφυράκια και καλντερίμια είναι έντονη στον Αϊ-Γιώργη, όπως άλλωστε και σε κάθε πηλιορείτικο χωριό.

Αποχαιρετάμε τον Λιάπη και τη γυναίκα του, με την προοπτική να ξαναβρεθούμε το άλλο πρωί στον Αϊ-Γιώργη. Έξω από το σπίτι η χειμωνιάτικη νύχτα είναι γλυκιά σαν ανοιξιιάτικη. Τα νερά στο λιμανάκι της Γατζέας μοιάζουν ακίνητα, αντανακλούν πάνω τους τα φώτα του χωριού. Φεύγουμε προς τα βόρεια κι αρχίζουμε ν' ανηφορίζουμε αργά τις στροφές του Αϊ-Γιώργη. Εκεί ψηλά μας περιμένει απόψε μια ζεστή γωνιά στο Αρχοντικό του Δερελή.

ΕΝΑ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΘΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Από τις πρώτες μας στιγμές στον Αϊ-Γιώργη, το **Αρχοντικό του Δερελή** ή-ταν στο επίκεντρο της προσοχής μας. Όχι μόνο λόγω της περιβλεπτης θέσης του - κάτω ακριβώς από τον κεντρικό δρόμο και δίπλα στην εκκλησία του Αϊ-Γιώργη - αλλά κυρίως χάρη στον επιβλητικό του όγκο και τα έξοχα αρχιτεκτονικά του στοιχεία. Το αρχοντικό αυτό, μαζί με του **Γιώργου Τριανταφύλλου** στον μαχαλά της Παναγίας, είναι τα μοναδικά παλιά αρχοντικά που σώζονται σε άριστη κατάσταση. Στα αρχοντικά αυτά, που χτίστηκαν στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, διακρίνει κανείς όλα τα γνωστά στοιχεία της πηλιορείτικης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, με τον έντονα αμυντικό χαρακτήρα της βαριάς πυργωειδούς βάσης και τους ανάλαφρους πάνω ορόφους, που προεξέχουν στα γνώριμα "σαχνισιά" κι είναι περίτεχνα στολισμένοι με τους βιεννέζικους φεγγίτες και τα πολύχρωμα ψευτοπαράθυρα,

με τις παράλληλες ξυλοδεσιές στους τοίχους, τα δασιά παραθυρόφυλλα, τα κομψά φουρούσια και τις γκριζες σκεπές.

Κι όπως αναφέρει στις "**Ωρες του Πηλίου**" ο Κώστας Λιάπης, "είναι φιγούρες παλιές κι αγαπημένες που κουβαλούν ως τις μέρες μας το μακρινό Βυζάντιο και αποτελούν τεκμήρια της οικονομικής και πολιτιστικής άνθησης που σημειώθηκε και στον "μεγάλο" Αϊ-Γιώργη του Πηλίου στο τέλος του προπερασμένου αιώνα".

Ένα τέτοιο λαμπρό αρχιτεκτονικό δείγμα είναι και το Αρχοντικό του Δερελή, που έγινε γνωστό μ' αυτή την ονομασία, όταν στα 1975 αγοράστηκε από τον **Δήμο Δερελή**. Προηγούμενοι ιδιοκτήτες του ήταν ο Χατζηνικολάου και από το 1934 ο Ν. Θορθές. "Ήταν ένα ερείπιο όταν το απόκτησα, θυμάται ο Δήμος Δερελής, ένα ερείπιο που γλύτωσε όμως απ' τη φωτιά των Τούρκων το 1823, γιατί χρησιμοποιείτο ως αρχηγείο τους. Πολύ αργότερα διασώθηκε άλλη μια φορά. Χάρη στα πανίσχυρα ντουβάρια του που έχουν πάχος 1.20 μέτρα, ο καταστροφικός σεισμός του 1955 δεν το άγγιξε. Τη ζημιά όμως που δεν έκαναν οι Τούρκοι κι ο σεισμός, άρχισε να επιφέρει ο χρόνος, μετά τη φθορά και το γκρέμισμα της σκεπής. Έπεσα λοιπόν με τα μούτρα στη δουλειά εγώ και τα συνεργεία μου και, μετά από πέντε χρόνια σκληρότατου αγώνα, κατάφερα να του δώσω την παλιά του όψη, να το κάνω κατοικίσιμο".

ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Σ' αυτό το αρχοντικό, που διανύει ήδη τον τρίτο αιώνα της ζωής του, ετοιμαζόμαστε να περάσουμε τη νύχτα μας απόψε. Πριν όμως αρχίσουμε ν' ανηφορίζουμε τα ξύλινα σκαλοπάτια, που θα μας φέρουν στο δωμάτιό μας, ψηλά στον

Αρχοντικό Δερελή

Χτισμένο εδώ και δύομιση περίπου αιώνες, το Αρχοντικό του Δερελή δεσπόζει στο κέντρο του Αϊ-Γιώργη με όλα εκείνα τα γνωστά στοιχεία της παλιάς πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής. Μετά τις ευρύτερες ανακαινίσεις του από τον Δήμο Δερελή, χρησιμοποιείται από τη δεκαετία του 80' σαν ένας θαυμάσιος παραδοσιακός ξενώνας.

τρίτο όροφο, διασχίζουμε την λιθόστρωτη αυλή, ως το φωτισμένο χαμηλό οίκημα που βρίσκεται στην άκρη της.

-Αν κάποτε βρεθείτε στον Αϊ-Γιώργη, μας είχε πει σε ανύποπτο χρόνο ο Κυριάκος, μην παραλείψετε να επισκεφθείτε το ταβερνάκι στο Αρχοντικό του Δερελή. Εκτός από τις καταπληκτικές και ασυνήθιστες γεύσεις που θα δοκιμάσετε, θα σας ενθουσιάσει η ζεστασιά του χώρου και κυρίως το τζάκι, που όμοιό του δεν υπάρχει στην Ελλάδα.

-Βλέπω καπνό να βγαίνει από την καμινάδα, λέω στην Άννα. Μάλλον προέρχεται απ' αυτό το περίφημο τζάκι. Ας το γνωρίσουμε λοιπόν.

Γυρνάμε το πόμολο της παλιάς ξύλινης πόρτας και μπαίνουμε στο εσωτερικό. Περνάει το βλέμμα εξεταστικά, χαμηλώνει για λίγο και θαυμάζει το περίτεχνο πλακοστρωμένο πάτωμα, ύστερα ανεβαίνει και παρατηρεί το

ξύλινο ταβάνι με τα πελεκημένα στο χέρι χοντρόξυλα και στο τέλος σταματάει στο βάθος της ταβέρνας, εκεί που καίνε τα μεγάλα κούτσουρα. Πλησιάζουμε κι αντικρίζουμε πέντε χάλκινα παλιά καζάνια, κομμένα και συνταιριασμένα μεταξύ τους με τόση μαστοριά και τέχνη, που δημιουργούν ένα ομοιογενές σύνολο, ένα τζάκι χαλκοσκέπαστο, μια ιδιοκατασκευή μοναδική.

Κοντά μας φτάνει ο γιος του Δήμου, ο **Θοδωρής**. Αν στον πατέρα του οφείλεται η ανακαίνιση κι αξιοποίηση του παλιού αρχοντικού, σ' αυτόν οφείλεται η φήμη της ταβέρνας. Ανήσυχος, αναζητώντας συνεχώς καινούργιες γεύσεις και συνθέσεις, είναι από τα μέσα της δεκαετίας του '90 η ψυχή του μαγαζιού. Έφτασε στα 1993 στον Αϊ-Γιώργη, τότε που ο ξενώνας ακόμα υπολειπόταν.

-Μόνασα σχεδόν για ένα χρόνο, μας λέει χαμογελώντας. Έκανα παρέα με τους λιγοστούς πελάτες του ξενώνα και με τα ελάχιστα γεροντάκια στο καφεενεδάκι της πλατείας. Την εποχή εκείνη ο Αϊ-Γιώργης ήταν "άγονη γραμμή". Ήταν μεγάλο τόλμημα για μας να ξεκινήσουμε πρώτοι στο χωριό αυτή την επιχείρηση. Σήμερα, μετά από τόσα χρόνια προσπαθειών, νιώθουμε δικαιωμένοι. Πολλές κουβέντες όμως είπαμε, είναι αργά και πρέπει να πεινάτε.

Αρχίζει ο Θοδωρής να απαγγέλλει τις εξωτικές συνθέσεις της κουζίνας του: Χοιρινό με γιαούρτι, φιλετάκια με σάλτσα πιπεριάς, τραγόπουλο κοκκινιστό, κοτόπουλο με μανιτάρια στο φούρνο, κουνέλι με λιωμένη φέ-τα... Βάζουμε τα γέλια και τον σταματάμε.

-Θοδωρή είναι περασμένα μεσάνυχτα, θες να μας πεθάνεις;

-Εντάξει, αφήστε το σε μένα. Σε δυο λεπτά ξαναγυρίζει.

-Έτσι για αρχή, σας έφερα πρασόπιτα, χόρτα σιγαριστά με αυγά και ντοματόπιτα. Σε λίγο θα ξανάρθω.

Επιστρέφει με μια κανάτα κόκκινοκρασί και δύο ακόμη "ελαφρά πιάτα", ρεβύθια με μελιτζάνες στο φούρνο και κουνουπίδι στο φούρνο με τυριά. Σιγά-σιγά ο κόσμος αραιώνει. Μετακομίζουμε δίπλα στο τζάκι, αφήνουμε το χρόνο να κυλάει γλυκά μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες...

Το τζάκι στην ταβέρνα του Αρχοντικού του Δερελή αποτελείται στο πάνω μέρος του από πέντε παλιά χάλκινα καζάνια, ενωμένα μεταξύ τους με περίσσια μαστοριά. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΛΙΑΠΗ

Αρκεσαν μόλις πέντε ώρες ύπνου στο ανάλαφρο κλίμα και στο υψόμετρο του Αϊ-Γιώργη, για να αναπληρώσουμε τις δυνάμεις μας και να εξουδετερώσουμε και τα τελευταία ίχνη του οινοπνεύματος. Το ηλιόλουστο πρωινό μάς βρίσκει ν' απολαμβάνουμε τον καφέ μας στο εκπληκτικό χαγιάτι του τρίτου ορόφου και ν' αγναντεύουμε από τα παράθυρα την απεραντοσύνη του Παγασητικού.

Λίγο αργότερα ο Κ. Λιάπης μας καλημερίζει ευδιάθετος στην πλατεία του χωριού.

-Στο ξεκίνημα της μέρας προτείνω ν' αγναντέψουμε τη θέα απ' τα δυτικά ψηλώματα του χωριού, εκείπου είναι το Μοναστήρι του "Αϊ-Ταξιάρχη" και το θεατράκι "Αλώνι".

Ένα περίπου χιλιόμετρο από την πλατεία του Αϊ-Γιώργη, πάνω από την δυτική είσοδο του χωριού, ορθώνεται η Μονή των Ταξιαρχών,

αφιερωμένη στους δυο Αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ. Ευτύχησε να έχει μπροστά του έναν μοναδικό ορίζοντα το μοναστήρι, ορθώνοικο από τη Δύση ως την Ανατολή. Κι είναι μεγάλο προνόμιο μπροστά σ' ένα τέτοιο πανόραμα της φύσης ν' ακούει κανείς τον Κ. Λιάπη ν' αφηγείται την ιστορία της μονής. Μια ιστορία που χάνεται μέσα στην καταχνιά και την αβεβαιότητα του παρελθόντος, αφού καμιά επίσημη πηγή δεν πιστοποιεί ούτε τη χρονολογία κτίσης ούτε τον ιδρυτή της. Παρόλο λοιπόν που κατά τον Παπούλια "η Μονή ηκμαζεν επί της Βυζαντινής εποχής κατά τον 12ο αιώνα" και κατά τον Ζωσιμά Εσφιγμενίτη "το μοναστήρι τούτο είναι πολύ αρχαίον", το μόνο αδιάσειστο κτητορικό στοιχείο είναι η εγχάρακτη χρονολογία 1764, που είναι η παλιότερη σωζόμενη στη μονή. Ωστόσο από τον κατάλογο των ένδεκα ιερομονάχων κλητόρων της μονής, προκύπτει με βεβαιότητα, ότι το μοναστήρι ήταν παρόν πολύ πριν από

Ιερά Μονή Ταξιαρχών

Λειτουργία στην γυναικεία μονή των Ταξιαρχών, δίπλα στις παλιές αιογραφίες και το εξαιρετικής τέχνης ξυλόγλυπτο τέμνηλο. (επάνω)

Μετά από μια μακρόχρονη πορεία μέσα στο χρόνο η Ιερά Μονή Ταξιαρχών παραχωρήθηκε από το 1976 σε Γυναικεία Κοινοβιακή Μοναστική Αδελφότητα, και πολύ σύντομα έγιναν ορατά τα αποτελέσματα της ανθρώπινης παρουσίας και φροντίδας.

την χρονολογία 1764.

Στη μακρόχρονη ιστορία της η μονή γνώρισε μέρες πλούτου και δόξας, μέχρι το 1823 που πυρπολήθηκε από τους Γκέκηδες, για ν' ανακαινισθεί το 1833. Η ημερομηνία όμως ορόσημο για την κατοπινή ακτινοβολία της μονής σ' όλη τη Θεσσαλία υπήρξε η 18η Οκτωβρίου 1864. Ήταν τότε, που ο Αγιοργίτης Ιερομόναχος **Γαβριήλ** αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρώα γη και νοίκιασε τη μονή από την Δημογεροντία του Αϊ-Γιώργη. Μετά τον θάνατο του Γαβριήλ το 1864 η μονή περιήλθε και πάλι στην Κοινότητα του Αϊ-Γιώργη και λειτούργησε με έμμισθους ιερείς. Κατά την περίοδο από το 1962 ως το 1976 η μονή έμεινε έρημη και αλειτούργητη.

Τον Απρίλιο του 1976 ανοίγει για την Μονή Ταξιαρχών μια νέα ιστορική σελίδα, αφού παραχωρείται από την Κοινότητα για αόριστο χρόνο σε **Γυναικεία Κοινοβιακή Μοναστική Αδελφότητα**. Με τις φροντίδες της Αδελφότητας το παλιό τούτο μοναστήρι έχει μεταμορφωθεί σ' έναν από τους σοβαρότερους πόλους έλξης για χιλιάδες φιλόθρησκους προσκυνητές.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το καθολικό της μονής, που είναι λιθοκτιστο στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής, με αριστουργηματικό ξυλόγλυπτο τέμπλο, ένα σπάνιο έργο τέχνης, από τα προδρομικά για το Ελληνικό μπαρόκ...

Σιγά-σιγά τα βήματά μας μάς οδηγούν στο λοφίσκο που βρίσκεται μερικές εκατοντάδες μέτρα ανατολικά απ' το μοναστήρι. Έκπληκτοι διαπιστώνουμε, ότι στο ανώτερο τμήμα της

"Ο ...δάσκαλος υπαγορεύει και ο... μαθητής κρατά τις σημειώσεις του.

Στο ΒΔ. άκρο του χωριού σε μια θέση που εποπτεύει όλον τον ορίζοντα, το θεατράκι "Αλώνι", αποτελεί σημείο πολιτισμού, με πολλές ποιοτικές εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου. ΦΩΤ. ΑΝΝΑ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

επιφάνειας του λοφίσκου, είναι λαξευμένο ένα ...θεατράκι. Η ονομασία του θεάτρου είναι "**Αλώνι**" και οφείλεται στο παλιό αλώνι, που καταλαμβάνει το χώρο της σκηνής και για πολλά χρόνια εξυπηρετούσε τις ανάγκες αλωνίσματος των σιτηρών της Μονής Ταξιαρχών. Πρέπει να ήταν ένα από τα μεγαλύτερα αλώνια, αφού η διάμετρός του ξεπερνάει τα 11 μέτρα. Μας μιλάει ο Κώστας Λιάπης για τις παραστάσεις που δίνονται κάθε χρόνο σ' αυτό το θεατράκι - κόσμημα του Αϊ-Γιώργη. Μας μιλάει ακόμη για το πλήθος των τοπικών πολιτιστικών φορέων, που κάθε καλοκαίρι "εν αγαστή συμπνοιά", οργανώνουν όλες τις εκδηλώσεις πολιτισμού στον Αϊ-Γιώργη και στην Κάτω Γατζέα, επισημαίνοντας την μεγάλη και ανιδιοτελή συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής στην υπόθεση πολιτισμού. Και μια και μιλάμε για πολιτισμό, νομίζουμε

Θεατράκι “Αθλώνι”: Κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων

πως θα ήταν τεράστια παράλειψη αν δεν αναφερόμασταν, έστω και επιγραμματικά στις δυο εκπληκτικές περιοδικές εκδόσεις, που από το 1996 εκδίδονται με έδρα την Κάτω Γατζέα. Η πρώτη έχει τον τίτλο “**Βίγλα**” και είναι εξαμηνιαία περιοδική έκδοση του *Εικαστικού Μουσείου γλύπτη Νικόλα στον Αϊ-Γιώργη*. Η δεύτερη έχει τον τίτλο “**Πλώρη**” και είναι ετήσια έκδοση του Συλλόγου Ερασιτεχνών Αλιέων Γατζέας “*ο Τίμιος Σταυρός*”. Και στις δυο εκδόσεις επιμελητής και συντονιστής ύλης είναι ο χαλκέντερος Κώστας Λιάπης, πλαισιωμένος από μια πλειάδα έξοχων συνεργατών, λογοτεχνών και επιστημόνων. Ιστορία, παράδοση, έρευνα, λογοτεχνία, επιστήμη,

κείμενα γλαφυρά υψηλού ήθους και αισθητικής χαρακτηρίζουν και τις δυο αυτές εκδόσεις και τις καθιστούν ένα πολύτιμο συλλεκτικό απόκτημα για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο. Θεωρούμε εξαιρετική μας τύχη, που, χάρη στον Κώστα Λιάπη, οι δυο αυτές εκδόσεις κοσμούν τη βιβλιοθήκη μας, από το πρώτο τεύχος ως το τελευταίο.

Όσοι από εσάς επιθυμούν ν’ αποκτήσουν αυτούς τους “κρυμμένους θησαυρούς πολιτισμού”, μπορούν να επικοινωνήσουν με τον **Κώστα Λιάπη**, στη διεύθυνση :

Κάτω Γατζέα Βόλου, Τ.Κ 385 00 και στο τηλ. 0423/22576.

Αρχοντικό του Ιωαννίδη: αναπαλαιώθηκε υποδειγματικά από το γέο του ιδιοκτήτη μηχανικό Κ. Σταθόπουλο

ΤΑ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΑ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

Κατηφορίζουμε από το λοφίσκο και ξαναμπαίνουμε στο χωριό. Στα δεξιά του δρόμου δεσπόζει το νεοκλασικό "**Αρχοντικό Ιωαννίδη**". Αντίθετα με τα παραδοσιακά βορειοελλαδίτικα αρχοντικά των χρόνων της Τουρκοκρατίας που, με ελάχιστες εξαιρέσεις, αποτελούν πια παρελθόν για το χωριό, τα παλιά νεοκλασικά σπίτια που σώζονται στον Αϊ-Γιώργη και διατηρούνται σε ικανοποιητική κατάσταση, είναι αρκετά. Κάποια μάλιστα απ' αυτά ανακαινίσθηκαν υποδειγματικά από τους νέους κατόχους τους, αποκτώντας την παλιά τους αρχιτεκτονική μορφή και αίγλη.

Τα περισσότερα απ' αυτά τα σπίτια χτίστηκαν στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα από αιγυπτιώτες κατά κανόνα αϊγιοργίτες, που πλούτισαν στη χώρα του Νείλου κι επιστρέφοντας στην ιδιαίτερη πατρίδα τους έγιναν οι φορείς μιας νέας αισθητικής αντίληψης. Πρόκειται για έναν τύπο σπιτιών, που έχει κι εδώ ανάμεικτα στοιχεία λαϊκής και νεοκλασικής αρχιτεκτονικής και που είναι γνωστός στο Πήλιο ως "αιγυπτιακός" ή "αποικιακός". Στα

συνήθως δώροφα αυτά σπίτια διατηρούνται κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά της λαϊκής αρχιτεκτονικής, όπως τα "σιδερώματα" ή "χατίλια" το "αρμολόι" στις λιθοδομές, πού και πού ένα μικρό "σαχνισί" στον δεύτερο όροφο και συχνά τα μεγάλα και ξύλινα γείσα στα ακρόστεγα. Μορφολογικά στοιχεία δανεισμένα από την νεοκλασική αρχιτεκτονική είναι η απόλυτα συμμετρική διαμόρφωση των όψεων, τα μαρμάρινα νεοκλασικά θυρώματα, οι μνημειακές, μονές ή διπλές, μαρμαρίνες εξωτερικές σκάλες και οι αντίστοιχες στριφογυριστές και ξύλινες εσωτερικές, τα αξονικά μπαλκόνια με τα σκαλιστά μαρμάρινα φουρούσια, τα περίτεχνα και σφυρήλατα σιδερένια κάγκελα και οι ζωγραφικές διακοσμήσεις των εσωτερικών χώρων. Αυτά όλα τα στοιχεία τελικά διαμόρφωσαν τις διάφορες παραλλαγές του νεοκλασικού αϊγιοργίτικου σπιτιού είτε αυτό είναι αρχοντικό είτε απλουστευμένη μορφή αρχοντικού. Τύπος που επικράτησε και σ' όλα τα κατοπινά χρόνια.

Ένα εξαιρετο δείγμα τέτοιου σπιτιού στον Αϊ-Γιώργη, που είχε σοβαρά πληγεί από τους σεισμούς του 1955 αλλά που στα τελευταία χρόνια αναπαλαιώθηκε υποδειγματικά από το

Το χαρακτηριστικότερο διακοσμητικό στοιχείο στο εσωτερικό του αρχοντικού του κ. Ιωαννίδη είναι οι ζωγραφίες του αϊγιοργίτη 'διακοσμογράφου' Γιάννη Καρδάση. Ανάμεσα στα άλλα θέματα διακρίνει κανείς τη μορφή αρχαίου φιλοσόφου, πιθανώς του Πλάτωνα. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

νέο ιδιοκτήτη του μηχανικό Κ. Σταθόπουλο και χρησιμοποιείται από το καλοκαίρι του 1993 ως ξενώνας, είναι το αρχοντικό του Κ. Ιωαννίδη, που ήταν έμπορος στην Οδησό και έχτισε το σπίτι στα 1888. Οι εξάισιες ζωγραφιές στα ταβάνια των υπνοδωματίων και των χώρων υποδοχής οφείλονται στον παλιό αϊγιωργίτη "διακοσμογράφο" Γιάννη Καρδάση. Οι φθορές και οι πληγές αυτών των ζωγραφιών επουλώθηκαν πρόσφατα υποδειγματικά από το Βολιώτη ζωγράφο Γιάννη Παπαϊωάννου και τους βοηθούς του.

Η θέα από το αρχοντικό είναι επιβλητική, τόσο προς τον Αϊ-Γιώργη όσο και προς τον Παγασητικό. Ο υπαίθριος πολυεπίπεδος χώρος διατίθεται συχνά για διάφορες θερινές εκδηλώσεις πολιτισμού, όπως μουσικές βραδιές και θεατρικές παραστάσεις, που συγκεντρώνουν πλήθος κόσμου. Τα υπνοδωμάτια του ξενώνα είναι αληθινά κομψοτεχνήματα, με σιδερένια κρεβάτια, παλιά έπιπλα και διαφο-

ρετική διακόσμηση το καθένα.

Το 1986 το αρχοντικό του Ιωαννίδη ημικατεστραμμένο και εγκαταλελειμμένο χαρακτηρίστηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού ως "έργο τέχνης". Τον ίδιο χρόνο αγοράστηκε από τον μηχανικό Κ. Σταθόπουλο, που με την βοήθεια και του αρχιμάστορα του χωριού Σ. Βουραζιέρη, το ανάπλασε και το μετασκεύασε σε ξενώνα με 6 δωμάτια και 3 bungalows.

Ένα από τα αρχοντικά που αξίζει επίσης να αναφέρουμε και λειτουργεί από το 1993 ως ξενώνας είναι το "**Αρχοντικό του Τζώρτζη**". Είναι ένα από τα παλαιότερα νεοκλασικά που χτίστηκε από την οικογένεια Τζώρτζη στα 1864 και έχει κηρυχθεί ως "έργο τέχνης" από την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων. Το σπίτι αγοράστηκε από τον Άρη Παπαδογιωργάκη και τη γυναίκα του, ζευγάρι κοινωνιολόγων, που μετά τις σπουδές τους στο εξωτερικό και την εγκατάστασή τους για χρόνια στην Αθήνα, πήραν τη μεγάλη απόφαση ν' αλλάξουν οριστικά τη ζωή τους και να μετεγκατασταθούν στο Πήλιο. Ανακαίνισαν το σπίτι και δημιούργησαν πάνω από την κεντρική πλατεία του Αϊ-Γιώργη έναν υπέροχο ξενώνα, με οχτώ θαυμάσια επιπλωμένα δωμάτια, που διαθέτουν όλες τις ανέσεις και θέα εκπληκτική. Οι ιδιοκτήτες του ξενώνα αποδίδουν μεγάλη σημασία στην ποιότητα των υπηρεσιών και στην φιλοξενία, προετοιμάζουν δε πάντα ένα πλουσιώτατο πρωινό με πίτες, σπιτικές μαρμελάδες, πιατέλες με διάφορα τυριά, χυμούς και ροφήματα.

Υπάρχουν πολλά ακόμη αρχοντικά στον Αϊ-Γιώργη, που χρησιμοποιούνται ως ιδιωτικές κατοικίες και είναι πραγματικά αξιοθέατα για κάθε επισκέπτη.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΪ-ΓΙΩΡΓΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Οι πολιτιστικές διαδρομές με τον Κώστα Λιάπη συνεχίζονται με ... αμείωτη ένταση.

Στο κέντρο περίπου του χωριού, λίγο πιο κάτω από την κοινοτική πλατεία, ορθώνεται ο καινούργιος μητροπολιτικός ναός του **Αϊ-Γιώργη**. Κατά τον Γ. Παπούλια, ο αρχικός ναός που υπήρχε στη θέση του σημερινού, καταστράφηκε από τους Καταλάνους το 1310, άποψη που γίνεται δεκτή με επιφύλαξη. Το βέβαιο είναι, πως στα 1701, στη θέση αυτή ιδρύθηκε ένας νέος, πιο ευρύχωρος ναός,

Αρχοντικό του Τζώρτζη: Έχει κηρυχθεί ως “έργο τέχνης” από την Εφορία Νεοτέρων Μνημείων. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

κάτι που αποδεικνύεται από την εντοιχισμένη δίπλα στη νότια θύρα κτητορική επιγραφή, με την χρονολογία 1701 (αψα), που είναι η παλιότερη σωζόμενη στον Αϊ-Γιώργη.

Στα χρόνια που ακολούθησαν ο ναός πυρπολήθηκε τον Μάιο του 1821 ή 1823 από τους Τούρκους, ξαναχτίστηκε το 1830, καταστράφηκε από τους σεισμούς του 1955 και τέλος ανακατασκευάστηκε και εγκαινιάστηκε στις 21 Αυγούστου 1983 από τον τότε Μητροπολίτη Δημητριάδος και νυν Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο.

Ο νέος Αϊ-Γιώργης είναι τυπικό ηλιοσεισμικό δείγμα πέτρινης και πλακοσκεπαστής τρίκλιτης βασιλικής, με διαστάσεις 18.90Χ11 μέτρα. Ο ναός, μαζί με το επίσης πέτρινο καμπαναριό του που χτίστηκε κι αυτό από ντόπιους μαστόρους το 1985 αποτελεί σήμερα κόσμημα για το χωριό, αφού μάλιστα έχει υψωθεί σε ψηλότερο και πιο άνετο, σε σχέση με το παλιό επίπεδο. Υπήρξαν βέβαια κάποιες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τον παλιό ναό από τις οποίες επισημαίνουμε την μικρή αλλαγή στις διαστάσεις του, καθώς και την στροφή του άξονά του κατά 60 μοίρες νοτιότερα. Προστέθηκε επίσης ένας μεγάλος υπόγειος χώρος, στον οποίο δημιουργήθηκε το 1993 με δωρεά της αιγιωργίτισσας *Αυρηλίας Βαφειάδη* αίθουσα τελετών και ομιλιών, καθώς και εκκλησιαστικό μουσείο, γεμάτο σήμερα με αξιολογώτατα εκθέματα.

Ανάμεσα στα πλούσια αυτά εκθέματα αναφέρουμε, Ιερά Άμφια παλιών ιερέων του χωριού, λειτουργικά βιβλία με παλιότερο ένα Ευαγγελιστάριο του 1728, αρχαιακά χειρόγραφα έγγραφα, έναν Κώδικα του 1864 της Μονής Ταξιαρχών, Ιερά σκεύη, και επάργυρα στέ-

φανα γάμου. Υπάρχουν επίσης πολλές φορητές εικόνες, δυο επιτάφιοι και εξαπτέρυγα, τμήμα του παλιού τέμπλου και ξυλόλυπτα κομμάτια.

Στην είσοδο επίσης του Μουσείου υπάρχουν μαρμαρίνα αρχιτεκτονικά μέλη του παλιού ναού του Αγίου Γεωργίου, καθώς και αντίγραφα των λιθανάγλυφων του ναού του Αγίου Αθανασίου, έργα του γλύπτη Μίλιου από το Ζηπάκι.

Θα απαιτείτο ίσως πολύς χώρος για να περιγράψουμε τα 40 λιθανάγλυφα και επιγραφές, που συγκεντρώθηκαν από τον παλιό ναό και πήραν δικαιωματικά τη θέση τους στην εξωτερική τοικοποιία του νέου ναού. Θα άξιζε

όμως ν' αναφερθούμε στους δυο δικέφαλους αετούς στην βορειοδυτική γωνία του ναού, στους δυο ανάγλυφους Αιγιώρηδες καβαλάρηδες, στο λιθανάγλυφο με τον Σάτυρο που βρίσκεται ψηλά στην δυτική πλευρά του καμπαναριού και βέβαια στην πασίγνωστη - και από τα γραφτά του Κίτσου Μακρή - ανάγλυφη Γοργόνα, στην βορειοδυτική γωνία του ναού.

Με όλον τούτο τον παλιό και καινούργιο εξοπλισμό, ο νέος ναός του Αϊ-Γιώργη αποτελεί σήμερα όχι μόνο θρησκευτικό αλλά και λαογραφικό και ιστορικό σημείο αναφοράς για το χωριό, με τον Καβαλάρη Άγιο προστάτη.

Και ταυτόχρονα επίκεντρο εθνικής ζωής, καθώς από το καλοκαίρι του 1990 φιλοξενεί στο ευρύχωρο και πλακοστρωμένο του προαύλιο, το **Μνημείο των Πεσότων** του χωριού, μνημείο που έχει την μορφή της Δόξας και φιλοτέχνησε ο διάσημος και μακαρίτης πια αιγιωργίτης γλύπτης και ευεργέτης του χωριού **Νικόλας** (Γαυλόπουλος).

Η εκκλησία του Αϊ-Γιώργη

Η νότια πλευρά και το καμπαναριό της εκκλησίας του Αϊ-Γιώργη, που μετά την καταστροφή του με τους σεισμούς του 1955, ξαναχτίστηκε από ντόπιους τεχνίτες 30 χρόνια αργότερα. Το πασίγνωστο λιθανάγλυφο της Γοργόνας, που βρίσκεται κοντά στη ΒΔ γωνιά του ναού.

ο γλύπτης Νικόλας ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Σμιλευτής χαλκέντερος και ακαταπόνητος του μαρμάρου, του χαλκού, του ξύλου και της τερακότας, έδωσε στα 60 περίπου χρόνια της ασταμάτητης καλλιτεχνικής δημιουργίας του μια νέα διάσταση στο χώρο της γλυπτικής, χωρίς ωστόσο ν' απομακρυνθεί ούτε χιλιοστό από τα ελληνικά κλασικά πρότυπα .

Εξίσου θαυμαστές είναι οι επιδόσεις του Νικόλα στη χαρακτηριστική και κυρίως στην ξυλογραφία, όπου έδωσε λαμπρή ποικιλία από ρωμαλέες και συχνά πολυπρόσωπες συνθέσεις, κυρίως υπαίθρου.

Δείγματα απτά όλης αυτής της πληθωρικής καλλιτεχνικής του έκφρασης, ιδιαίτερα μάλιστα από το χώρο της γλυπτικής και χαρακτικής, θα βρει κανένας άφθονα και διάσπαρτα παντού στη χώρα μας αλλά και σε πολλές πόλεις των τεσσάρων ηπείρων.

◀ "Αρχαίος Ελληνικός Ρυθμός", Μουσείο Νικόλα, Αι-Γιώργης. Το Γλυπτό αυτό απέσπασε το 1975 στο Salon Grand Palais του Παρισιού το χρυσό βραβείο, διάκριση που ανέβασε τον γλύπτη Νικόλα στην παγκόσμια κορυφή της γλυπτικής δημιουργίας.

και το Μουσείο του

Ιδιαίτερα στη χώρα μας τα έργα του Νικόλα βρίσκονται εγκατεσπαρμένα και σε μικρά ακόμα χωριουδάκια. Κι αυτό γιατί ο Νικόλας δεν αρνήθηκε ποτέ και πουθενά να προσφέρει τις πολύτιμες καλλιτεχνικές του υπηρεσίες, κι έβαζε πάντα στο όποιο έργο αναλάμβανε, την κρυμμένη σπίθα τις καλλιτεχνικής ιδιοφυΐας του, την ιδιαίτερη σφραγίδα του πηγαίου ταλέντου του, κι ακόμα τη χαρακτηριστική βούλα της ελληνικότητας. Αυτής της ελληνικότητας που δεν την πρόδωσε ποτέ, παρασυρμένος απ' τα μοντέρνα ρεύματα του διεθνούς συρμού.

Το **Μουσείο του γλύπτη Νικόλα**, στεγάζεται στο ημιτριώροφο κοινοτικό κτίριο, δίπλα στην κεντρική πλατεία του χωριού. Το οίκημα αυτό είναι ένα από τα πιο αξιόλογα σύγχρονα κτίρια του Αϊ-Γιώργη, χτισμένο κατά τα παραδοσιακά πηλιορείτικα πρότυπα του βορειοελλαδίτικου αρχιτεκτονικού τύπου.

Ο γλύπτης Νικόλας πέθανε στις 11 Οκτωβρίου του 1990 στην Αθήνα, ενώ το Μουσείο του εγκαινιάστηκε με επισημότητα στις 5 Ιουλίου 1992.

▲ Ο γλύπτης Νικόλας, ενώ φιλοτεχνεί την κεφαλή του Αριστοτέλη του Σταγειρίτη, το υπερμέγεθες μαρμάρινο άγαλμα του οποίου βρίσκεται στην γενέτειρα του φιλοσόφου, στα Στάγειρα της Χαλκιδικής.

Στα εκθέματα του μουσείου περιλαμβάνονται 22 μικρά και μεγάλα γλυπτά του Νικόλα (18 χάλκινα, 2 μαρμάρινα και 2 τερακότες), 12 μετάλλια φιλοτεχνημένα απ' τον ίδιο και 14 χαρακτηριστικά του (13 ξυλογραφίες και μια χαλκογραφία).

Σε ειδικές προθήκες ο επισκέπτης μπορεί ακόμα να δει ένα πλήθος από φωτογραφίες άλλων έργων του Νικόλα, εργαλεία της δουλειάς του, σχέδια έργων του, μήτρες χαρακτηριστικών, χειρόγραφα και άλλα προσωπικά του αντικείμενα και ενθυμήματα.

Στον χώρο επίσης του μουσείου στεγάζεται και η συνεχώς εμπλουτιζόμενη δανειστική βιβλιοθήκη της Κοινότητας, το έπιπλο της οποίας αποτελεί επίσης δωρεά του αείμνηστου Νικόλα.

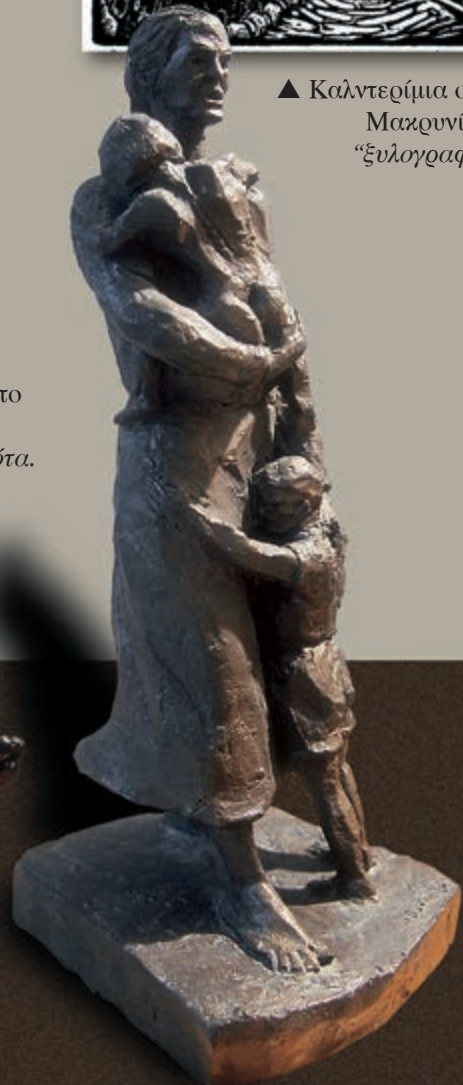
Το μουσείο αυτό, που είναι μοναδικό στο είδος του σ' ολόκληρο τον Θεσσαλικό χώρο, είναι ανοιχτό καθημερινά (πλην Τρίτης) καθ' όλη την θερινή σεζόν (από 10 Μαΐου έως 10

▲ Καλντερίμα στην Μακρονίτσα “ξυλογραφία”

◀ ‘Η γυναίκα με το χερόμυλο’). γλυπτό σε τερακότα.

▲ Τουρκόπυργος
στο Πήλιο.
“ξύλογραφία”

Νοεμβρίου, κατά δε την χειμερινή περίοδο είναι ανοιχτό κατά τα Σαββατοκύριακα και τις μεγάλες γιορτές. Η είσοδος καθώς και η ξενάγηση από αρμόδια κοινοτική υπάλληλο είναι δωρεάν.

Τηλέφωνα επικοινωνίας

Για μεν τον Χειμώνα το **0428/22283**,
για δε το Καλοκαίρι το **0428/93100**.

▼ ‘Κεφαλή Χριστού’ (0.28μ. ύψος).
Χάλκινο γλυπτό της Αϊγιοργίτικης
συλλογής.

ΜΙΚΡΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΣΤΟ ΟΥΖΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΗ

Εκτός από το ευρύχωρο καφενείο - ταβέρνα στην κεντρική πλατεία του χωριού, με την μεγάλη ποικιλία μεζεδων και παραδοσιακών γεύσεων, έχει πρόσφατα ανοίξει μερικές δεκάδες μέτρα μακρύτερα, το **Ουζερί του Στεφανή**. Σ' αυτό τον όμορφο χώρο αποφασίζουμε να κάνουμε μια στάση μετά τον πολύωρο πολιτιστικό μας περίπατο. Εκτός από τα μικρά, απρόσμενα μεζεδάκια, από το τραπέζι μας δεν λείπουν οι φημισμένες ηλιοριεϊτικές ελιές, που είναι το κυρίαρχο προϊόν της περιοχής του Αϊ-Γιώργη. Άλλωστε το χωριό είναι πασίγνωστο για τους ελαιώνες του, που καταλαμβάνουν μια έκταση 7.500 στρεμμάτων με πάνω από 180.000 ελαιόδεντρα. Οι ελαιώνες αυτοί έχουν υψηλότερη παραγωγή, αφού ποτίζονται σε ποσοστό περίπου 80%, ένα φαινόμενο που είναι μοναδικό σ' ολόκληρο το Πήλιο. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε, που μέχρι τα χρόνια του πολέμου, πραγματοποιούνταν από το λιμάνι της Γατζέας μεγάλες εξαγωγές στο Ιάσιο της Ρουμανίας, στην Οδησσό, στη Σμύρνη και στην Αίγυπτο. Χάρη σ' αυτή την τεράστια ελαιοπαραγωγή ο Αϊ-Γιώργης είχε τη φήμη του πλουσιότερου ίσως χωριού του Πηλίου. Χαρακτηριστικά ο συντάκτης της εφημερίδας "Θεσσαλία" Φαίδων Μακρής, αδελφός του Κίτσου Μακρή, αναφέρει τον Απρίλιο του 1937, ότι ο Αϊ-Γιώργης είναι "το πλουσιότερο χωριό του Πηλίου, το χωριό με τους 200 εκατομμυριούχους, διπλάσιους ακόμα και από εκείνους του Βόλου".

Ένα άλλο θαυμάσιο προϊόν που άρχισε να παράγεται στον Αϊ-Γιώργη ήταν τα μήλα και μάλιστα τα φιρίκια, που έφτασαν στη δεκαετία του '30 τους 2.000 περίπου τόνους τη διετία. Ήρθαν όμως και δισεκατοί καιροί για τον Αϊ-Γιώργη, που κλόνισαν σοβαρά την πρόοδο του τόπου και την ευημερία των κατοίκων του. Ήταν τα χρόνια της κατοχής, του αδελφοκτόνου πολέμου, οι σεισμοί του Απριλίου του 1955 και αμέσως μετά η φοβερή παγωνιά του 1957, που "έκαψε σύρριζα ένα μεγάλο ποσοστό των λιόδεντρων, στερώντας έτσι από τους αίγιωργίτες τη σημαντικότερη πηγή εισοδημάτων τους.

Ακολούθησε η μετανάστευση στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και ιδιαίτερα στο

Βόλο, καθώς και στις χώρες της Δ. Ευρώπης και κυρίως στη Γερμανία. Ο πληθυσμός του χωριού ακολούθησε φθίνουσα πορεία και από 2000 κατοίκους που αριθμούσε το 1920 έφτασε με την απογραφή του 1991 τους 1200.

-Τα τελευταία ωστόσο χρόνια παρατηρούνται κάποια σημάδια ανάκαμψης, λέει ο φίλος μας. Τα μουσεία μας λειτουργούν, οι σύλλογοι μας είναι ζωντανοί και δεν παύουν να παράγουν πολιτισμό, τρία θαυμάσια αρχοντικά έχουν αξιοποιηθεί και παρέχουν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου στους επισκέπτες του χωριού, που έχουν επιπλέον στη διάθεσή τους μερικές πολύ καλές γευστικές επιλογές.

-Ακόμα και η παράδοση συντηρείται σε μεγάλο βαθμό, συμπληρώνω.

-Ναι, παρόλο βέβαια που η παράδοση στη χώρα μας μοιάζει με μια ωραία γυναίκα, που όλοι την αγαπούν αλλά κανείς δεν την παντρεύεται.

Κυλάει αβίαστα ο χρόνος στο ουζερί του Στεφανή, ανάμεσα σε τσιπουράκι και στις απολαυστικές αφηγήσεις του Λιάπη, που είναι άνθρωπος ξεχωριστός, πνευματώδης, με πηγαίο χιούμορ και τεράστια εμπειρία ζωής. Το συγγραφικό και ερευνητικό του έργο είναι μεγάλο, εκείνο όμως που πραγματικά εντυπωσιάζει, δεν είναι μόνον οι χιλιάδες σελίδες που έχει συγγράψει αλλά οι εκατοντάδες χιλιάδες σελίδες που έχει ερευνήσει και μελετήσει, για να καταλήξει στα συμπεράσματα των δημοσιεύσεων του. Δεν παύει βέβαια να είναι απλός και καταδεκτικός, χωρίς το παραμικρό ίχνος έπαρσης, όπως άλλωστε κάθε άνθρωπος πραγματικής αξίας.

-Κι εσείς στη Θεσσαλονίκη έχετε καλό τσίπουρο, μας λέει κάποια στιγμή. Και όσο κι αν σας φαίνεται παράξενο, το καλύτερο τσίπουρο δεν το πίνω από τον τόπο μου αλλά από τη Θεσσαλονίκη. Είναι κάποιος από το χωριό Πλαγιάρι, που δεν έτυχε ως τώρα να τον γνωρίσω, αυτός όμως με ξέρει απ' τα βιβλία μου. Κάθε χρόνο λοιπόν που βγάζει το καινούργιο, μου στέλνει ένα μπουκάλι λέγοντάς μου: εσύ μου δίνεις πνεύμα κι εγώ σου στέλνω οινό-πνευμα.

-Εμείς πάντως δεν έχουμε τη δική σας παράδοση στο τσίπουρο, του λέω.

-Ναι, γι' αυτό κι οι περισσότεροι θάνατοι στον Αϊ-Γιώργη ήταν παλιά από κίρρωση ήπατος. Πιο πολύ βέβαια απ' όλους επλήττοντο οι παλιοί μαγαζάτορες, που έπιναν συνεχώς μαζί με τους πελάτες τους. Εμείς πάντως με τις ποσότητες που πίνουμε, δεν κινδυνεύουμε να πάμε από τσίπουρο.

Θέση "Ράχη"

Το πανόραμα του Παγασητικού κόλπου προβάλλει σ' όλο του το μεγαλείο από τη φημισμένη θέση 'Ράχη', στ' ανατολικά του Αϊ-Γιώργη. Παρά την απογευματινή καταχνιά διακρίνεται καθαρά στο κέντρο του κόλπου η ακατοίκητη νήσος 'Πίθου' και γύρω της τα 'Μικρά', ακατοίκητες κι αυτές βραχονησίδες.

ΣΤ' ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΟΥ ΑΪ-ΓΙΩΡΓΗ "ΡΑΧΗ" ΚΑΙ "ΜΕΓΑ-ΣΩΤΗΡΑ"

Όποιος στη "Ράχη" ανεβεί
Βλέπει το μεγαλείο
Που ξετυλίγεται εκεί
Μες σε λαμπρό τοπίο
Μαγευτικό από ψηλά
Το θέαμα του κόλπου
Είν' ό,τι ομορφότερο
Μες στον πανώριο τόπο.

Είν' ένα μικρό απόσπασμα από το ωραίο ποίημα του **Γιώργου Ζαχαρόπουλου**, αφιερωμένο αποκλειστικά στη "**Ράχη**" του Αϊ-Γιώργη. Πολύ πριν ακόμα φτάσουμε στο χωριό, ο

Κυριάκος μας μιλούσε για τη Ράχη, τον "ωραιότερο εξώστη" του Πηλίου. Δεν θα μπορούσε λοιπόν ο Κώστας Λιάπης να μην οδηγήσει εκεί τα βήματά μας. Κι ούτε θα μπορούσε κάποιος άλλος να περιγράψει τη Ράχη καλύτερα απ' αυτόν. Ας απολαύσουμε την πέννα του.

"Αν ο Αϊ-Ταξιάρχης είναι ένα μπαλκόνι, απ' το οποίο θαυμάσια είναι η θέα ενός μεγάλου κομματιού του Παγασητικού κόλπου και "αμφοτέρων των Λεκωνίων μετά της Αγριάς", η "Ράχη" του Αϊ-Γιώργη είναι ένα λιακτώ, απ' το οποίο η θέα δεν περιορίζεται μόνο σ' ένα τμήμα του Παγασητικού και σε κάποιες παραλίες του αλλά αγκαλιάζει ολόκληρο το δαχτυλίδι του κόλπου, μ' όλες τις δαντελωτές ακρογιαλιές του. Κι ακόμα εκτείνεται έξω απ' αυτόν, ως την Εύβοια και τη Σκιάθο κι ως τους μακρινούς βουνίσσιους όγκους της Γούρας,

Θέση "Ουρανός"

Η μεγάλη κυκλική δεξαμενή στη θέση "Ουρανός" στα ΒΑ του Αϊ-Γιώργη, κατασκευάστηκε το 1960 και δέχεται τα νερά των πηγών "Κρομμύδας", "Μισιακού", "Καραχάλιου" και "Βασιλικής". Με συνολική χωρητικότητα που ξεπερνάει τα 4.000 κυβ. μέτρα νερού, εξυπηρετεί την άρδευση 4.200 στρεμμιάτων ελαιώνα, μ' ένα δίκτυο τσιμεντένιων αυλακιών μήκους 20 περίπου χιλιομέτρων. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

της Οίτης, της Γκιώνας, του Παρνασσού, του Τυμφορητού και των Αγραφών. Από τις ωραιότερες, αν όχι η ωραιότερη, ηλιόφιλες εξοχές η "Ράχη" του Αϊ-Γιώργη, στην ανατολική παρυφή του "Χωριού" και δίπλα στον αυτοκινητόδρομο Αϊ-Γιώργη-Πινακατών, αποτελεί ό,τι θαυμασιότερο, από άποψη πανεποπτικής θέσης, έχει ο Αϊ-Γιώργης να επιδείξει. Ένα αριστούργημα της αϊγιωργίτικης φύσης, όπου ο οίστρος της θείας δημιουργίας αποτυπώθηκε όσο πουθενά αλλού τόσο σπάταλα στο Πήλιο. Οίστρος που ενισχύθηκε από τους αϊγιωργίτες στο διάβα του χρόνου με το δικό τους δημιουργικό μεράκι, καθώς οι ίδιοι δεντροφυτεύσανε τον παραδείσιο αυτό χώρο και τον ξομπλιάσανε με έργα ευαίσθητης πνοής. Έργα που τον κατέστησαν μια πασίχαρη γωνιά, όπου ο φυσιολάτρης επισκέπτης μπορεί με άνεση να χαρεί και ν' απολαύσει τούτη τη σπάνια ομορφιά, χωρίς να

νιώθει τη βαρβαρότητα μιας ανάρμοστης ανθρώπινης επέμβασης.

Αυτή είναι η "Ράχη" του Αϊ-Γιώργη. Ένας καταπράσινος εξώστης απ' τον οποίον ξεδιπλώνεται μια αξεπέραστη φυσική ομορφιά. Ομορφιά που σπάνια αξιώνεται να χαρεί το ανθρώπινο μάτι, είτε είναι μια γαλήνια μέρα που την αντικρίζει είτε μια ξάστερη νύχτα με σπάταλο φεγγαρόφωτο. Να πας κατακαλόκαιρο στη "Ράχη" του Αϊ-Γιώργη, φίλε αναγνώστη, και θα με θυμηθείς...".

Πήγαμε και ξαναπήγαμε στη "Ράχη" προσδοκώντας κάποια στιγμή ο "Αίολος" ν' ανοίξει τους ασκούς του, να σηκώσει με την ανάσα του την καταχνιά του κόλπου, μα στάθηκε αδύνατο. Ακίνητος σαν λίμνη ο Παγασητικός, θολός κι απόμακρος, αρνιόταν να μας φανερώσει τις όμορφες γραμμές του. Μα κι έτσι ακόμα, δεν έχανε καθόλου απ' την αξία της η

Μονή της Μέγα-Σωτήρας

Ανατολική όψη της μονής της Μέγα-Σωτήρας. Το λιθόκτιστο καθολικό της μονής με διαστάσεις 7,85Χ5,05μ. είναι μια μικρή μονόκλιτη βασιλική, που κυριολεκτικά ασφυκτιά μέσα στο τετράγωνο περιτείχισμά της. Το πιο χαρακτηριστικό οικοδομικό στοιχείο του καθολικού είναι η στέγη του, ένας ψηλός πλακουσκέπαστος "κουμπές", που εξέχει απ' όλο το οικοδομικό συγκρότημα του μοναστηριού.

Ράχη, απλά κρατούσε κάποιες ομορφιές της, κρυμμένες απ' τα μάτια των καινούργιων στο χωριό...

Δεν είναι όμως μόνο η Ράχη, που έχει να μας δείξει σ' αυτή του την πλευρά ο Αϊ-Γιώργης. 100 μέτρα πιο πάνω σταματάει ο Λιάπης και μας δείχνει ένα μεγάλο σπίτι ορθωμένο στην πλαγιά.

-Τώρα είναι εξοχική κατοικία, μα όταν χτίστηκε στα 1890 από τον Κωσταντή Βαλογιάννη, ήταν ο "Μεγάλος Μύλος", που έμεινε στην ιστορία του τόπου με την προσωνυμία "Φάμπρικα", δηλαδή εργοστάσιο. Ήταν ο μόνος μύλος, που εκτός από την άλεση του σιταριού εμπορευόταν και το αλεύρι. Τα σιτηρά έρχονταν με πλοία στο λιμάνι της Γατζέας κι από κει φορτώνονταν στα μουλάρια και έφταναν στο μύλο. Γιγάντιος όπως ήταν στο ξά-γναντο της ράχης ήταν ορατός από χιλιόμετρα

μακριά. Η σιδερένια "ρόδα" με τη φτερωτή που έδινε κίνηση στις μυλόπετρες ήταν στο δυτικό ντουβάρι του κτιρίου. Πάνω απ' αυτήν κατέληγε ο σιδερένιος "κάναλος", που ερχόταν από τετράψηλη "πεζούλα" βορεινά του μύλου κι έφερνε το νερό της πηγής "Κρομμύδα" που ήταν και η κινητήρια δύναμη της "Φάμπρικας". Και μια και μιλάμε για νερά, ελάτε να σας δείξω με ποιο τρόπο αξιοποιούνται τα νερά της Κρομμύδας, καθώς και άλλων βουνίσσιων πηγών.

Ανηφορίζουμε για τρία λεπτά ένα μονοπάτι ανάμεσα στα πεύκα. Και ξαφνικά, εντελώς απρόσμενα, απλώνεται μπροστά μας στη μέση του πευκοδάσους, μια κυκλική βελούδινη επιφάνεια. Είναι μια τεχνητή λιμνούλα, που αντανακλά στα αρητιδωτα νερά της το γαλάζιο του ουρανού και το πράσινο των πεύκων. Ψηλά στο βάθος του ορίζοντα προβάλλει μια

γνωστή κορφή, το Σκιντζουράβλι.

Έχουν αξιοποιήσει με τρόπο θαυμαστό οι αϊγιωργίτες το νερό τους, σ' αυτό στηρίζουν όλη τους την ύπαρξη. Αγρότες όπως είναι, έχουν από πάππου προς πάππου μεγάλη ευαισθησία στο ζήτημα της άρδευσης, προτιμούν να στερηθούν οι ίδιοι το νερό των πηγών τους παρά να το στερήσουν απ' τα χωράφια και τα περιβόλια τους.

Οι περισσότερες πηγές είναι μικρές και ιδιωτικές και το "δικαίωμα" του νερού τους ανήκει στον ιδιοκτήτη της γης απ' όπου πηγάζει η πηγή. Συνήθως όμως αυτοί οι

παραδοσιακές και οι μοντέρνες, οι ονομαστές και οι άσημες οι ξομπλιασμένες κι οι απέρπιτες βρύσες και βρυσούλες. Βρύσες ανοιχτές και λιθόκτιστες στη συντριπτική τους πλειοψηφία, με χούφτα, σωλήνα ή κάναλο, ακουμπισμένες ή μη σε κάποιο αναλημματικό τοίχο, με άβαθες τοξωτές και τυφλές αφίδες, με μαρμάρινες ή πέτρινες παραστάδες και τριγωνικές ή οριζόντιες αετωματικές επιστέψεις, με γουβωμένη σε πέτρα ή μάρμαρο λεκάνη για το πότισμα των ζώων.

Από πού λοιπόν ν' αρχίσει κανείς και πού να τελειώσει. Αδύνατη είναι η καταγραφή, η καταμέτρηση και η περιγραφή όλων τούτων των υδροφό-

ιδιοκτήτες δεν αρνούνται να παραχωρήσουν το νερό τους σε όσους γείτονές τους κτηματίες δεν έχουν δική τους πηγή.

Και συνεχίζει ο Κώστας Λιάπης: "Με τόση λοιπόν αγάπη που είχαν οι αϊγιωργίτες στο νερό, ήταν φυσικό να του αφιερώσουν μερικά απ' τα πιο ωραία χτίσματά τους. Τα χτίσματα αυτά ήταν οι παλιές οι βρύσες, που έδωσαν... γάργαρο το "παρόν" τους και στον αϊγιωργίτικο χώρο. Έναν χώρο κατ' εξοχήν νεροστάλαχτο από τα κράρσπεδα του βουνού ως την κορφή του, καθώς η υγρή ευλογία της γης αναβρύζει από μύριους πόρους της σε τούτη την ηπλιορείτικη γωνιά και ζωογονεί φυτά, ζώα κι ανθρώπους. Ανεκτίμητο αγαθό το νερό λατρεύτηκε και στον Αϊ-Γιώργη στους μικρούς αυτούς βωμούς - βρύσες, που του ανέγειραν οι παλιοί άνθρωποι του τόπου.

Εκατοντάδες οι γνωστές και οι άγνωστες, οι κοινοτικές και οι ιδιωτικές, οι μεγάλες και οι μικρές, οι

ρων κατασκευών.

Μιλάει ο Κώστας Λιάπης για τις βρύσες της εξοχής και του χωριού του, τις ονοματίζει, σαν δικά του αγαπημένα πρόσωπα. Και σκέφτομαι, πως είναι αδύνατο για μας, τους απλούς περιπατητές του Αϊ-Γιώργη, να τις συναντήσουμε στο διάβα μας, εκτός ίσως από λίγες.

Μια απ' αυτές είναι η μαρμαροπελεκητή βρύση του μοναστηριού των Ταξιαρχών, απ' τις ελάχιστες αϊγιωργίτικες βρύσες που έχουν πάνω τους χαραγμένη χρονολογία κτίσης (1764).

Μια άλλη βρίσκεται στο κάτω μέρος της συνοικίας της Παναγίας, στην είσοδο του χωριού, δίπλα στο δρόμο. Είναι μια μαρμάρινη νεοκλασική βρύση χτισμένη με δαπάνη του παλιού αϊγιωργίτη ελαιέμπορου Κωστή Κοντογιώργη στα 1881, σε ανάμνηση της ενσωμάτωσης της Θεσσαλίας στον κορμό της ελεύθερης Ελλάδας. Μια μαρμάρινη λεοντοκεφαλή

απ' όπου τρέχει το νερό, είναι αυτή που έδωσε στη βρύση και σ' όλη τη γύρω συνοικία το όνομα "Λιοντάρι".

Μια τρίτη βρύση, πασίγνωστη και πολύ ενδιαφέρουσα, είναι η παμπάλαια βρύση "Ψ μέν". Η βρύση βρίσκεται μερικές δεκάδες μέτρα πάνω απ' το Παζάρι και είναι η μοναδική σκεπαστή βρύση του Αϊ-Γιώργη. Εδώ και πολλά χρόνια το θολωτό κι ευρύχωρο υπόστεγό της, ένα πραγματικό αριστούργημα αρχιτεκτονικής, έχει ερειπωθεί. Το 1998 η βρύση αναστηλώθηκε, αποκτώντας μεν το αρχικό της σχήμα όχι όμως και την παλιά της αίγλη.

περπατήσουμε ούτ' εμείς θα το πιστεύαμε. Τα ανακαλύψαμε άλλοτε πλάι στο δρόμο, άλλοτε παράλληλα σε κοίτες ρυακιών κι άλλοτε ανάμεσα σε θάμνους. Άλλα απ' αυτά ήταν μισοσβυσμένα κι άλλα μοιάζαν σαν να γιναν μόλις χτές. Κάποια ήταν απότομα και είχαν σκαλοπάτια και κάποια άλλα πάλι είχαν κλίσεις ήπιες και ομαλές, μοιάζαν σαν δρομάκια περιπάτου. Όλα αυτά τα μονοπάτια και τα καλντερίμια ήταν οι στράτες των παλιών, ήταν το "οδικό δίκτυο", που ένωσε τους οικισμούς και τα χωριουδάκια μεταξύ τους αλλά και τα κτήματα με τα παλιά λιοτρίβια που έβγαζαν το

Η μοναδική σκεπαστή βρύση του Αϊ-Γιώργη είναι η παμπάλαια βρύση πάνω από το παζάρι, γνωστή με το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα "Ψ μέν", που προήλθε από το όνομα του "Ψημένον", παρατσούκλι του ξεχασμένου παλιού δημοουργού της βρύσης.

Η βρύση, που έχει χαρακτηριστεί από την 5η Εφορεία Νεοτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού διατηρητέο μνημείο, ανακαινίστηκε το 1998 μετά την πολύχρονη ερήμωσή της.

Η βρύση "Λιοντάρι", πολύ κοντά στην δυτική είσοδο του χωριού, δίπλα στο δρόμο. Στο αέτωμα της βρύσης είναι χαραγμένη η επιγραφή "ΕΝΩΣΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ" και ενδιάμεσα υπάρχει χαραγμένο ένα δάφνινο στεφάνι με σκαλισμένη τη χρονολογία ενσωμάτωσης της Θεσσαλίας με την Ελλάδα (1881). ΦΩΤ. ΑΝΝΑ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΣΤΙΣ ΠΛΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΙΩΠΗ ΤΗΣ "ΜΕΓΑ-ΣΩΤΗΡΑΣ"

Κατηφορίζουμε στα νότια του χωριού, με θέα στον ελιώνα και στον κόλπο. Η ματιά αργοκυλάει ελεύθερη στις καταπράσινες πλαγιές κι ύστερα βυθίζεται στη θάλασσα. Παντού το βλέμμα συναντάει ελιόδεντρα, ελιά και λάδι ήταν τα δυο κύρια προϊόντα του χωριού, τουλάχιστον στα τελευταία 200 χρόνια της ιστορίας του.

Αφήνουμε το χωματόστρωτο δρομάκι και παίρνουμε τις στράτες των παλιών, τα καλντερίμια και τα μονοπάτια.

Μα, υπάρχουν και στον ελιώνα καλντερίμια; Υπήρξε χέρι ανθρώπου, που κουβάλησε, πελέκησε και φύτεψε τις πέτρες, εδώ μέσα στα λιόδεντρα;

Πριν δούμε τα καλντερίμια και πριν τα καλο-

λάδι.

Σύμφωνα με το βιβλίο του Κώστα Λιάπη, "από τις ενθυμήσεις των παλιότερων αϊγιωργιτών αλλά κι απ' τα υπάρχοντα γραφτά στοιχεία, ο αϊγιωργίτικος ελιώνας θα πρέπει ν' άρχισε να επεκτείνεται συστηματικά γύρω στο τέλος του 17ου αιώνα, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει, πως δεν υπήρχαν ημέρες ελιές και πιο πριν στον ίδιο χώρο. Όπως είναι γνωστό, η πρώτη προσπάθεια για καλλιέργεια της βρώσιμης ελιάς στο Πήλιο ανάγεται στα χρόνια της Ενετοκρατίας, περίοδο απ' την οποία θα πρέπει να κρατούν κάποιες απ' τις πιο παλιές ελιές της Γατζέας, παρά τα αλληπάλληλα καψίματά τους απ' τους παγετούς. Πάντως πιο πριν απ' την περίοδο που αρχίζει η συστηματική καλλιέργεια της ελιάς στα χαμηλώματα του Αϊ-Γιώργη, το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του σημερινού ελιώνα ήταν γεμάτο ρουμάνια με αγριόθαμνους κι αγριελιές. Τούτες άλλωστε τις αυτο-

φυείς αγριελιές "κέντρωσαν" κι οι αϊγιωργίτες με μπόλι βρώσιμης ελιάς "από το είδος της Προύσης", ενώ με το ξεχέρσωμα του αγριότοπου και με το φύτεμα άγιων παραφυάδων από ήμερες ελιές, δημιουργήθηκαν τα περισσότερα από τα αϊγιωργίτικα λιοπερίβολα. Λιοπερίβολα που ανηφορίζουν σ' όλο το πλάτος της κτηματικής έκτασης του Αϊ-Γιώργη, από την παραλία ως τα 500 περίπου μέτρα, αγκαλιάζοντας ασφυκτικά όλους τους αϊγιωργίτικους χειμερινούς οικισμούς, δηλαδή την Άνω και Κάτω Γατζέα, την Αγία Τριάδα και τα Δυορέματα, καθώς και τους μικρότερους συνοικισμούς Μπίρ, Μαράθη, Κανάλια και Μαλάκι.

Σήμερα ο αϊγιωργίτικος ελιώνας περιλαμβάνει δυο είδη λιόδεντρων, αυτά που δίνουν τις "ψευδολιές" κι εκείνα που παράγουν τις "χοντρολιές" ή "κονσερβολιές". Οι πρώτες, που στα παλιότερα χρόνια ήταν πολύ περισσότερες, αντέχουν πιο πολύ στον παγετό και βγάζουν καρπό μικρό και σκληρό, που προσφέρεται περισσότερο στην ελαιοποίηση. Οι

άλλες, που σήμερα είναι συντριπτικά οι περισσότερες, έχουν καρπό χοντρό και σφιχτό και προσφέρονται για παραγωγή βρώσιμων καρπών".

Βγαίνουμε από τις στράτες του παρελθόντος και ξαναπαίρνουμε το χωμάτινο δρομάκι. Μερικές εκατοντάδες μέτρα παρακάτω σταματάμε σ' έναν τόπο, απ' τους πιο ειρηνικούς που έχουν δει τα μάτια μας: ένα παλιό μοναστηράκι καταμεσής του ελαιώνα. Γράφει ο Κ. Λιάπης στο βιβλίο του: "Ανάμεσα στο "Χωριό" και στα "Καλύβια" της Γατζέας, σε μια πανεποπτική όσο και ήρεμη φυσική έξαρση του εδάφους, μέσα στη λιοφύτη περιοχή που λέγεται "Κανάλια", υψώνεται το παλιό αϊγιωργίτικο μοναστήρι της "Μεταμορφώσεως του Σωτήρος", που στο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα λέγεται "Μέγα-Σωτήρα". Ο χώρος ενάγουρο του μοναστηριού, περισσά γοητευτικός, ήμερος και καταπράσινος, απλώνεται ολούθε κυματιστός και μ' ένα ανοιχτό "θώρι", που αποκαλύπτει εικόνες με σπάνια βουκολική ομορφιά.

Διάσπαρτα μέσα στον απέραντο αϊγιωργίτικο ελαιώνα σώζονται ακόμη όρθια πολλά παλιά λιοτριβεία, γνωστότερα στην περιοχή με την ονομασία "γαλιάγριες". Το νερό ερχόταν με "κάναλο" και πέφτοντας από ψηλά γύριζε μια γιγάντια σιδερένια ρόδα, η φτερωτή της οποίας αποτελούνταν από ξύλινους ή σιδερένιους κουβάδες. Η κίνηση μετεδίδετο σε δυο μυλόπετρες, που γύριζαν όρθιες, σε αντίθεση με τους νερόμυλους, που οι πέτρες ήταν πλάγιες. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Την περίοδο της άνοιξης με το καταπράσινο γρασίδι και τα πολύχρωμα αγριολούλουδα, ο αϊγιωργίτικος ελαιώνας είναι στις ωραιότερες στιγμές του. (δεξιά)

Εδώ και 180 περίπου χρόνια στην κορυφή ενός βραχώδους λοφίσκου, με θέα προς τον Παγασητικό, τον ελαιώνα και την κορυφή Σχιντζουράβλι, βρίσκεται η μονή της Αγίας Τριάδος. Ο χώρος του μοναστηριού ήταν κάποτε ένα πραγματικό κάστρο, γεγονός που επιβεβαιώνεται άμεσα μεν από τα υπολείμματα του τείχους κι έμμεσα απ' το τοπωνύμιο "Παλιόκαστρο", με το οποίο ήταν γνωστή η γύρω περιοχή, πριν πάρει την ονομασία Αγία Τριάδα.

Το πόσο παλιές είναι οι ρίζες του θρησκευτικού αυτού κτίσματος, που εδώ κι αρκετά πια χρόνια ανασαίνει βουβό κι εγκαταλειμμένο μέσα στη γραμμένη ερημιά του, δεν μας είναι γνωστό, αφού η σκαλισμένη πάνω απ' την κεντρική πύλη του χρονολογία 1841, απλά μας θυμίζει κάποια νεότερη ανακαίνισή του. Σύμφωνα με τον Παπούλια, καταστράφηκε το 1310 από τους Καταλανούς, δεν είναι όμως βέβαιο πόση αλήθεια κρύβεται στον ισχυρισμό αυτό του παλιού αϊγιωργίτη λογίου όσον αφορά την παλαιότητα της Μονής. Το σίγουρο είναι πως η "Μέγα-Σωτήρα" βρίσκεται ερειπωμένη στο συγκεκριμένο χώρο απ' το τέλος του 17ου ως τις αρχές τουλάχιστον του 18ου αιώνα. Στο πέρασμα του χρόνου η μονή ανακαινίσθηκε εκ βάθρων στα μέσα του 18ου αιώνα από τον Χατζηευαγγελινό Διαμαντή, γόνο μιας από τις πιο πλούσιες κι αρχοντικές οικογένειες του Αϊ-Γιώργη.

Μετά τον θάνατο του δωρητή της η μονή περιήλθε στην ιδιοκτησία του "κοινού της χώρας", δηλαδή στην Κοινότητα του Αϊ-Γιώργη. Ανακαινίσθηκε εκ νέου το 1841 και ενοικιάσθηκε το 1865 στον ιερομόναχο Νεόφυτο. Ο τελευταίος έμμισθος ιερέας στη Μονή Ταξιάρχων και στη Μέγα-Σωτήρα ήταν ο παπα-Ηλίας Μουλατζίκας, που αποχώρησε το 1950.

Και καταλήγει ο Κ. Λιάπης: "Έτσι η μονή της Μέγα-Σωτήρας μένει ουσιαστικά έρημη από το 1950. Μονή μέσα στην ερημιά της και βαριά πια βλαμμένη απ' τις σφυριές του χρόνου και των στοιχείων της φύσης, μένει από τότε αλειτούργητη, μ' εξαίρεση το βράδυ κάθε παραμονής της γιορτής της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, που έρχεται και κάνει το Μέγα Εσπερινό ο ιερέας της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου, στην ενορία του οποίου έχει υπαχθεί στα τελευταία χρόνια και τού-

Μονή της Μέγα-Σωτήρας

Δυτική όψη του μοναστηριού της Μέγα-Σωτήρας. Το οικοδομικό συγκρότημα της μονής είναι ένα τετράγωνο αθωνικού τύπου, που εντυπωσιάζει με την στιβαρή κατασκευή του. Οι διαστάσεις των πλευρών του κτίσματος είναι 17 μ. ενώ το ύψος 5 μ. Η μεγάλη αφιδωτή καστρόπορτα που δεσπόζει στο κέντρο δημιουργεί στον επισκέπτη την εντύπωση, ότι βρίσκεται μπροστά σ'ένα μικρό αλλοτινό κάστρο. ΦΩΤ. ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

τη η μονή. Πόσο όμως θ' αντέξει ακόμα το μοναστήρι κάτω από την αδυσώπητη και καταλυτική πίεση του χρόνου και όντας χωρίς τη ζεστασιά της ανθρώπινης παρουσίας; Ο γράφων πολύ φοβάται, πως το τελεσίγραφο του χρόνου είναι ανέκκλητο για την από χρόνια έρημη κι εγκαταλειμμένη μονή. Και πως για τη "Μέγα-Σωτήρα" δεν θα υπάρξει...σωτηρία. Εκτός πια κι αν συμβεί κανένα μέγα θαύμα, που θα "μεταμορφώσει" την καταρρέουσα σήμερα μονή της Μεταμορφώσεως σε μια νέα ζωντανή κυψέλη μοναχικής ζωής. Όπως έγινε και με τη μονή των Ταξιαρχών".

ΚΑΤΗΦΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Αν από τα ψηλώματα του Αϊ-Γιώργη ρίξουμε μια ματιά προς τ' ανατολικά και τα νοτιοανατολικά θα διακρίνουμε μέσα

στον απέραντο ελαιώνα που χαμηλώνει προς τη θάλασσα πολλά κτίσματα, συγκεντρωμένα ή διάσπαρτα. Όλα αυτά τα κτίσματα αποτελούν στην ουσία τα χειμωνιάτικα κονάκια των ντόπιων και δημιουργήθηκαν σχεδόν αποκλειστικά για την εξυπηρέτηση εποχιακών αναγκών, όπως ήταν η καλλιέργεια και κυρίως η συγκομιδή της ελιάς. Τα κτίσματα αυτά τον καιρό που δημιουργήθηκαν δεν ακολούθησαν κανένα πολεοδομικό σχέδιο, αφού ο κάθε αϊγιωργίτης κτηματίας έκτισε σε ανύποπτο χρόνο το καλύβι του, εκεί που έτυχε να βρίσκεται το μοναδικό ή αξιολογότερο από τα λιοπερίβολά του. Με το πέρασμα του χρόνου και με τις συνεχείς βελτιώσεις και προσθήκες, τα άλλοτε πρόχειρα καταλύματα έγιναν σωστά σπίτια και αποτέλεσαν το υπόβαθρο για τη δημιουργία των οικισμών του Αϊ-Γιώργη. Οι

*Το "Τραϊνάκι του Πηλίου" διασχίζει την περίφημη πετρόχτιστη γέφυρα "πέντε καμάρες", σχεδιασμένη από τον Ιταλό αρχιμηχανικό **Εβαρίστο ντε Κίρικο**. Μετά από 30 περίπου χρόνια οδυνηρής ακινησίας ο θρυλικός "Μουτζούρης" ή "Καοβούνης", ξανάρχισε από το 1996 τη λειτουργία του, με τακτικά δρομολόγια το καλοκαίρι και έκτακτα τις υπόλοιπες εποχές.*

οικισμοί αυτοί είναι η Αγία Τριάδα, η Άνω Γατζέα και τα Δυορέματα, καθώς και η Κάτω Γατζέα, το επίγειο δηλαδή του Αϊ-Γιώργη, που μόνη αυτή έχει σχέδιο πόλεως" από το 1926. Μικρότεροι ακόμα οικισμοί είναι τα Κανάλια η Μαράθη, η Μπίρ, η Κρυψάνα και το Μαλάκι. Όλοι αυτοί οι οικισμοί, έτσι όπως απέχουν ο ένας από τον άλλον, αποτελούν ξεχωριστά οικιστικά κύτταρα, με σχεδόν αυτόνομη θρησκευτική, κοινωνική και εμπορική ζωή. Έτσι ο κεντρικός οικισμός της Άνω Γατζέας είναι ανεπτυγμένος ουσιαστικά γύρω από δύο κέντρα: το "Παζάρι" όπου και ο ναός της Ευαγγελίστριας και τον "Σταθμό" του τραίνου,

όπου ήδη από το 1903 μεταφέρθηκε το μεγαλύτερο μέρος της εμπορικής κίνησης του οικισμού. Η κίνηση βέβαια αυτή ανακόπηκε το 1971, όταν καταργήθηκαν τα δρομολόγια Βόλου-Μηλεών, που εκτελούσε καθημερινά το "**Τραϊνάκι του Πηλίου**". Η Αγία Τριάδα επίσης έχει αναπτυχθεί γύρω απ' το μικρό ομώνυμο παζάρι της και το ναό του Αϊ-Γιάννη. Εδώ ο σιδηροδρομικός σταθμός δεν κατάφερε να γίνει, όπως στην περίπτωση της Άνω Γατζέας, πόλος για τη δημιουργία ανάλογου κέντρου. Τέλος η Κάτω Γατζέα, "Σκάλα" από παλιά του Αϊ-Γιώργη, συγκεντρώνει σήμερα την μεγαλύτερη εμπορική, οικιστική και τουριστική ανάπτυξη απ' όλους τους υπόλοιπους οικισμούς. Σ' αυτό βέβαια συντελεί η παραλιακή

Πανοραμική άποψη της Άνω και
Κάτω Γατζέας μέσα στον απέραντο
αϊγιωργίτικο ελαιώνα.

της θέσης και το "τεχνητό" λιμάνι της, που ήρθε να συμπληρώσει την ασφάλεια του φυσικού της λιμανιού και να γίνει το φιλικό αραξοβόλι για σκαφάκια και ψαρόβαρκες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Για τον Αϊ-Γιώργη και την περιοχή του, θ' άξιζε να μιλάμε με τις ώρες. Είναι τόσο πολύ σπουδαίο το υλικό, που αποθησαύρισε ο Κώστας Λιάπης στο βιβλίο, τόσο ζωντανές και συναρπαστικές οι αφηγήσεις του, που αισθανόμαστε σαν ν' αδικούμε με το άρθρο μας τον "μεγάλο Αϊ-Γιώργη" του Πηλίου. Κι ύστερα κοιτάμε τις φωτογραφίες του, θα μπορούσαμε μ' αυτές να γεμίσουμε βιβλίο. Και τότε νοιώθουμε να τον αδικούμε περισσότερο. Κάθε αρχοντικό, κάθε παλιό του σπίτι, έχει τη δική του ομορφιά και ιστορία. Δεν είχε άδικο ο φίλος μας ο Κυριάκος όταν προμάντευε πως θα γινόταν ο Αϊ-Γιώργης η αγαπημένη μας γωνιά. Βρύσες και καλντερίμια, γιοφύρια και λιθανάγλυφα, εκκλησίες και

μοναστήρια, παλιοί σταθμοί απ' το "Τραινάκι του Πηλίου" και λιοτριβεία ερειπωμένα, φύση και εξοχές, αμμουδιές και παραλίες, θέσεις του θάλας μεγαλόπρεπες, όλες οι εικόνες του τόπου περνούν από τα μάτια μας και ξυπνούν μέσα μας την επιθυμία για το μέλλον, τότε που, σαν μικρή "στάση ανάσας" μέσα απ' τα ταξίδια μας, θ' αποζητάμε ένα ήσυχο αραξοβόλι να "γαντζώνουμε", όπως "γαντζώνουν" οι βαρκούλες στο λιμανάκι της Γατζέας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. ΛΙΑΠΗΣ, "Ο μεγάλος Αϊ-Γιώργης του Πηλίου", Εκδ. Κοιν. Αγ.Γεωργίου Νηλείας. Βόλος 1994.

Κ. ΛΙΑΠΗΣ, "Νικόλας, μια ηλιοροσέτικη μορφή της τέχνης", Εκδ. ΩΡΕΣ. Βόλος 1992
ΠΕΡΙΟΔ. "ΒΙΓΛΑ", τεύχη 2, 3, 5, Εκδ. Μουσείου Νικόλα Κοινότητας Αγ. Γεωργίου.

ΠΕΡΙΟΔ. "ΠΛΩΡΗ", τεύχη 1, 2, 4, Εκδ. Συλλόγου Ερασιτεχνικών Αλιέων Γατζέας "Ο Τίμιος Σταυρός".

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμά ευχαριστούμε: Το ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΔΕΡΕΛΗ για την αξέχαστη φιλοξενία του.

Τον ερευνητή, συγγραφέα και φίλο ΚΩΣΤΑ ΛΙΑΠΗ για την καθοριστική συμβολή του στη δημιουργία του άρθρου, τόσο με τα εκπληκτικά βιβλία και έντυπα που μας προμήθευσε όσο και με τις άφθονες προφορικές πληροφορίες του. Επίσης δε για τον πολύτιμο προσωπικό του χρόνο που αφειδώλευτα δαπάνησε για την ξενάγησή μας. Τέλος ευχαριστούμε ιδιαίτερα τον έξοχο φωτογράφο του Πηλίου, ΜΙΧΑΛΗ ΠΟΡΝΑΛΗ, για το θαυμάσιο φωτογραφικό υλικό που έθεσε στη διάθεσή μας και χωρίς το οποίο το άρθρο μας θα ήταν σημαντικά φτωχότερο.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τηλ. Κέντρο Αϊ-Γιώργη: **0428**

Απόσταση από Βόλο, 20 χλμ.

Διαμονή : Υπάρχουν τρία ανακαινισμένα αρχοντικά που λειτουργούν ως παραδοσιακοί ξενώνες. Καθ' όλη την θερινή περίοδο λειτουργούν ανελλιπώς, ενώ κατά την χειμερινή περίοδο, κατά τις γιορτές και τα τριήμερα:

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΔΕΡΕΛΗ

ΤΗΛ. : 93163 - 0977/612287.

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΤΗΛ. : 94071 - 94030.

ΑΘΗΝΩΝ : 01/3641191, 9029586.

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΖΩΡΤΖΗ

ΤΗΛ. : 94252 - 94923, 0944/582328.

Προφυλαγμένοι από τους δυτικούς και βόρειους ανέμους και ως επί το πλείστον αμμονδροί, οι κόλποι και όρμοι της Κάτω Γατζέας προσφέρονται τόσο για κολύμπι όσο και για αραξοβόλι. Ψαράδικες εικόνες στο λιμανάκι της κάτω Γατζέας την ώρα του δειλινού.

Γραφική εικόνα από το φυσικό λιμανάκι της Γατζέας. Το τοπωνύμιο “Γατζέα” είναι ξενικής του “γάντζωναν” με ασφάλεια τα πλοία,

προέλευσης, πιθανότατα από το βενετσιάνικο “ganzo” (νεοελ. ‘γάντζος’), επειδή στο αγκυροβόλιό προστατευμένα ιδιαίτερα από τον γαριπή και την τραμουντάνα.